

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Študijski program: Predšolska vzgoja

Lutke in mediji v vrtcu

DIPLOMSKA NALOGA

Mentor
red.prof.Edvard Majaron

Kandidatka
Tjaša Vrečko Zaplotnik

Ljubljana, december 2011

ZAHVALA

Za pomoč pri izdelavi diplomske naloge se za strokovno usmerjanje in nasvete zahvaljujem mentorju Ediju Majaronu.

Rada bi se zahvalila tudi svoji prekrasni družini, ki mi je ves čas študija stala ob strani in me podpirala pri vseh mojih vzponih in padcih.

Prav tako se zahvaljujem tudi mentorici iz vrtca Mojci Hodnik Cergol za nadvse uporabne nasvete.

Diplomo posvečam svoji mali pikici Eli, ki mi je že samo s svojim obstojem dajala moč.

POVZETEK

V svoji diplomski nalogi želim predstaviti, kako lahko odrasli vplivamo na gledanje televizije pri otrocih, da ne pride do negativnih posledic, hkrati pa izkoristimo uporabo lutk pri vzgojnem delu. Ravno tako sem izpostavila vpliv vzgoje in domačih vzorcev, saj za določene otrokove lastnosti ni kriva televizija, ampak v veliki meri pravzaprav starši, ki pa z veliko vnemo razlagajo, da otroci do tako imenovanih neželenih oblik v obnašanju prihajajo ravno zaradi televizije.

Zame je bil pozitiven vpliv televizije bolj ali manj neznanka, v veliki meri sem brezglavo sledila negativnim stereotipnim prepričanjem. Torej, da je televizija slaba, da slabo vpliva na otroke, da se od tam lahko naučijo le slabih vedenjskih vzorcev in podobno. Nisem se zavedala, koliko smo za take slabe vplive krivi vzgojitelji in starši. In kako ravno mi lahko vplivamo na to, da bo otrok postal kritičen gledalec in do slabih vplivov ne bo prihajalo, če že, pa za to ne bo »kriv« televizijski sprejemnik. Zato sem se posvetila predvsem ugotavljanju, kako naj bi odrasli sodelovali pri gledanju televizije, da njen vpliv ne bi bil slab oziroma negativen, pač pa bi otroci postali kritični gledalci in bi se z gledanjem televizije kaj novega naučili.

Dobro pa sem se zavedala dejstva, da lutke na otroke vplivajo pozitivno, a nisem točno poznala razsežnosti teh vplivov, na katera področja pravzaprav lahko vplivamo z uporabo lutk, kot tudi ne različnih možnosti načina vpeljave lutk v vzgojni proces.

Z raziskavo pa sem poskušala ugotoviti, kako se vzgojiteljice odločajo za ogled določenih predstav ali televizijskih oddaj, če si jih vnaprej ogledajo in koliko predstav ali risank je vključenih v letni delovni načrt.

Ugotovila sem, da v vrtcu televizijo gledajo zelo malo, v gledališče pa se odpravijo, ali pa kar gledališče pride v vrtec, doma pa je, kot so povedali otroci, ravno obratno. Torej, predvsem sami, brez staršev, gledajo televizijo ter se samostojno odločajo za posamezne oddaje in čas gledanja.

KLJUČNE BESEDE: televizija, mediji, risanke, otroci, lutke, predstave, kritični gledalci.

ABSTRACT

In my thesis, I explore how adults can influence TV watching by children in order to avoid negative consequences, and how puppets can be used in educational work. I also highlight the impact of education and family patterns, because often not television, but rather parents are to be mostly blamed for particular characteristics their children acquire. Parents frequently explain with great fervor that their children's undesirable behavior is precisely the result of watching TV.

Up to now, any positive influence of TV watching has been more or less unknown to me; I have mainly followed negative stereotypical beliefs: that TV is bad, usually having a negative impact on children, that watching TV can only result in learning bad patterns of behavior, etc. I have never realized that educators and parents may also be guilty for bad impacts, and it has never occurred to me that we may be the ones to direct a child to become a critical viewer, and avoid bad influence, or, if such bad influence happens anyway, that it does not occur as a result of watching TV. Thus, I mainly focus on determining how adults should be involved in children's watching television in order to minimize its bad or negative influence and help them to become critical viewers, watching TV in order to learn something new.

I have been fully aware of the fact that puppets have a positive impact on children, without knowing the exact extent of this impact, the areas which can actually be influenced by the use of puppets, and different options and ways of introducing puppets in the educational process.

In my research, I try to determine on what basis teachers select certain plays or TV shows, if they watch them in advance, and how many shows or cartoons are included in the annual work plan.

I establish that in nursery schools not much television is watched, but sometimes children go to the theater, or the theater comes to the nursery school. At home, according to kids, the situation is quite opposite: there is almost no parental guidance, kids watch TV mainly alone, opting autonomously for a particular show and viewing time.

KEY WORDS: television, media, cartoons, children, puppets, plays, critical viewers.

Kazalo vsebine

UVOD.....	1
1. TELEVIZIJA NEKOČ.....	2
1.1 KINO.....	3
1.2 BRANJE.....	3
1.3 ŠPORT IN IGRE NA PROSTEM.....	4
2. ZAKAJ MEDIJSKO VZGAJANJE V VRTCU.....	4
2.1 OSEBNI, SOCIALNI IN ČUSTVENI RAZVOJ.....	5
2.2 KOMUNICIRANJE, JEZIK IN PISMENOST.....	6
2.3 MATEMATIČNO ZORENJE.....	6
2.4 TELESNI RAZVOJ.....	7
3. TELEVIZIJA JE NAJBOLJ POPULAREN MEDIJ.....	7
4. GLEDATI TELEVIZIJO?.....	8
5. TELEVIZIJA IN ZAKASNELI GOVOR.....	9
6. IDOLI.....	10
7. NASILJE NA TELEVIZIJI.....	11
8. "DOBER" NAČIN GLEDANJA TELEVIZIJE.....	13
8.1 ZAMRZNJEN POSNETEK.....	14
8.2 ZVOK IN PODOBA.....	14
8.3 OPISMENJEVANJE in POGOVOR.....	15
9. RISANKE, LUTKE IN RESNIČNO ŽIVLJENJE - POVEZOVANJE.....	16
10. RISANKE IN LUTKE.....	17
10.1 KRTEK V ŽIVALSKEM VRTU.....	17
10.2 TOM IN JERRY.....	19
10.3 LOLEK IN BOLEK.....	19
11. "DOBER" NAČIN BRSKANJA PO INTERNETU.....	20
12. RAZISKAVE KAŽEJO.....	21
13. TELEVIZIJA IN VIDEO - ANKETNA RAZISKAVA.....	26
13.1 OPREDELITEV PROBLEMA.....	26
14. LUTKE.....	30
14.1 RAZLIČNE LUTKE.....	31
14.2 TELO IN LUTKE.....	31
14.3 SENČNE LUTKE.....	32
14.4 MARIONETE.....	32
14.5 MIMIČNA LUTKA.....	33
14.6 KLASIČNA ROČNA LUTKA.....	33
14.7 LUTKA NA PALICI.....	34
14.8 PLOSKE LUTKE.....	35
15. NASTOPANJE.....	35
16. LUTKE IN KURIKULUM.....	41
17. MOJE MNENJE O CELOTNI RAZISKAVI.....	45
ZAKLJUČEK.....	47
LITERATURA IN VIRI.....	48

Kazalo slik

SLIKA 1: VEČINA OTROK JE PREPUŠČENA SAMA SEBI, ZATO LAHKO GLEDAJO, KAR ŽELIJO, PROGRAME IZBIRAJO SAMI.	11
SLIKA 2: VELIKO OTROK IMA V SVOJI SOBI DVD PREDVAJALNIKE IN SAMI BRSKAJO MED RISANKAMI IN SI JIH PREDVAJAJO. VEČINA STARŠEV NIMA NADZORA NAD TEM, KOLIKO ČASA NJIHOVI OTROCI PORABIJO ZA GLEDANJE.	11
SLIKA 3: KRTEK V ŽIVALSKEM VRTU	18
SLIKA 4: TOM IN JERRY	19
SLIKA 5: LOLEK IN BOLEK	20
SLIKA 6: OTROCI SO KROKARJA DOBRO POSLUŠALI, KO JIH JE TA SPRAŠEVAL.	25
SLIKA 7: PRI VPRAŠANJU, KDO VSAK DAN GLEDA TELEVIZIJO, SO ROKO DVIGNILI VSI.	25
SLIKA 8: VSAK OTROK JE POVEDAL SVOJO NAJLJUBŠO DEJAVNOST.	26
SLIKA 9: LUTKA, NARISANA NA DLANI	32
SLIKA 10: DEČEK UPRAVLJA Z MARIONETO	33
SLIKA 11: ENOSTAVNA MIMIČNA LUTKA IZ NOGAVICE	33
SLIKA 12: S PRIJETNIMI ROČNIMI LUTKAMI LAHKO ZABAVAMO TUDI NAJMLAJŠE OTROKE.	34
SLIKA 13: ENOSTAVNO IZDELANA LUTKA NA PALIC	34
SLIKA 14: LUTKA ZA NA PRST	35
SLIKA 15: SPOZNAVANJE LUTKE PO OGLEDU »DOMAČE« PREDSTAVE	36

Kazalo grafov

GRAF 1: ALI V VRTCU GLEDATE TELEVIZIJO?	27
GRAF 2: ALI SI DOLOČENO RISANKO VNAPREJ OGLEDATE?	28
GRAF 3: NA PODLAGI ČESA SE ODLOČITE ZA DOLOČENO RISANKO?	28
GRAF 4: KAKO TELEVIZIJO VKLOPITE V DNEVNI PLAN?	29
GRAF 5: ALI SI PREDSTAVO VNAPREJ OGLEDATE?	37
GRAF 6: NA PODLAGI ČESA SE ODLOČITE ZA DOLOČENEGA IZVAJALCA PREDSTAVE?	38
GRAF 7: NA PODLAGI ČESA SE ODLOČITE ZA DOLOČENO PREDSTAVO?	38
GRAF 8: ALI PO OGLEDU UPORABITE VIDENO PRI NADALJNJEM VZGOJNEM DELU?	40

UVOD

Splošno znano je, da televizija slabo vpliva na otroke, da so ravno zaradi televizije nasilni, slabo vzgojeni in še kaj podobnega lahko slišimo. Starši in vzgojitelji vedo veliko povedati o tem, da je karkoli boljše od gledanja televizije, redkokdaj pa se kdo posveti temu, da bi to stvar resnično raziskal.

Sama pa sem se precej posvetila tem splošno znanim mnenjem. Ugotovila sem, da ni ravno tako, najpomembnejšo vlogo igrajo starši, ne pa televizija. Razne oddaje in risanke lahko imajo na otroke celo pozitiven vpliv, če jih znajo razumeti.

Po drugi strani pa so ljudje mnenja, da je lutka za otroke »dobra«, lutkovna predstava pa veliko boljša od televizije. Na podlagi tega bi seveda lahko pričakovali, da otroci veliko gledajo lutkovne predstave, se igrajo z lutkami, jih izdelujejo in sami igrajo svoje predstave. Ta slika pa prikazuje predvsem vrtec, kjer televizije resnično skorajda ne gledajo, ukvarjajo pa se z lutkami, oziroma z izdelavo le-teh, obiskujejo predstave, morda še kakšno sami zaigrajo. A tu so že zelo omejeni, saj velika večina vzgojiteljic spodbuja učenje igranja, da se torej učijo, kako morajo delati z lutko, kaj morajo govoriti, kako se morajo premikati, kje na sceni naj bi se pojavljala določena lutka in podobno. To pa je za otroke nesmiselno. Oni morajo v igranju uživati, tudi nastop naj bi bil igra, ne pa učenje besedila in podobno. Doma pa je slika povsem drugačna: televizija je nadomestna varuška, otroci gledajo risanke, oddaje, skoraj neomejeni so pri izbiri programov. Velika večina staršev se z lutkami ne ukvarja.

Glede na to, da je televizija močno prisotna v življenju otrok, če ne drugje, pa v domačem okolju, bi bilo boljše, da bi se je v vrtcu nehali izogibati, pač pa bi se bolj posvetili razlagi, kako televizija deluje, in na različne načine otrokom razložili razlike med realnim in televizijskim »svetom«. Tako bi lahko razlagali različne prizore, se o določenih tako imenovanih tabu temah lažje pogovarjali, ravno tako pa tudi posneli svoje lastne oddaje.

V diplomski nalogi bom predstavila, na kakšen način bi lahko otrokom pomagali pri razumevanju televizijske navidezne resničnosti, kako bi lahko v letni delovni načrt vpeljevali lutke, ter nazadnje tudi možnosti povezovanja obeh, televizije in lutk. Ravno televizija bi kot množičen medij lahko zastopala lutke, lahko bi si ogledali kakšno predstavo ali pa izdelavo lutk. Sami bi lahko s pomočjo lutk posneli svojo risanko in še in še...

1. TELEVIZIJA NEKOČ

Katja Boh je pred štiridesetimi leti pisala o tem, kako naj bi televizija najbolj pritegnila otroke in mladino, pa čeprav je bila televizija takrat še velik luksuz, ki si ga ni mogla privoščiti vsaka družina, kot je to danes. Razlaga takratno mnenje znanstvenikov. Izredno zanimivo se mi zdi, da med takratnimi in današnjimi ugotovitvami sploh ni toliko razlik, današnje raziskave so bolj natančne in poglobljene, pa tudi več možnosti gledanja televizije imamo, a tudi takrat se že izpostavi določena problematika. Takratni znanstveniki so menili, da porabijo odrasli za gledanje televizije večji del svojega prostega časa, otroci pa jih seveda posnemajo, zato tudi prihaja do vedno večjega opuščanja drugih dejavnosti. Omenjajo tudi slabe posledice, ki naj bi jih televizija povzročala. Po drugi strani pa nekateri menijo, naj bi televizija imela pozitivne posledice, saj naj bi otroke priklenila na dom in posledično bi jih tako odtegnila slabi družbi, pa tudi širila njihovo razgledanost, pozitivno vplivala na oblikovanje njihovega svetovnega nazora. Spet drugi pa so mnenja, da televizija ni tako zelo pomemben dejavnik v otrokovem življenju in da otroci še vedno dajejo prednost drugim aktivnostim.

Takšna nasprotna mnenja so takrat izhajala iz dejstva, da je bila televizija še dokaj mlad medij, ki so ga vzgojitelji slabo poznali, so pa bili vsi nekoliko zaskrbljeni, zato so se nagibali k prehitremu posploševanju na osnovi opazovanj svojih otrok, ali pa le majhnemu številu otrok, s katerimi so prihajali v stik.

Takrat so opravljali raziskave s tega področja v mnogih evropskih državah. Otroci naj bi gledali televizijo 12 do 24 ur na teden. Največ raziskav so takrat opravili v ZDA, kjer so prišli do rezultata, da že triletni otrok porabi za gledanje televizije na dan povprečno 45 minut. Pri petih ali šestih letih pa dve uri dnevno.

Pri nas je takrat gledalo televizijo tri četrtine ljubljanskih otrok vsak dan, preostala četrtina pa vsaj dvakrat na teden. Manj kot dvakrat na teden ni televizije gledal noben otrok, pri katerem so jo doma sploh imeli. Takrat pa naj bi otroci izbirali oddaje, ki so jim bile všeč in so jih zanimale, drugače so se ukvarjali z drugimi dejavnostmi. Danes je drugače, saj skoraj vsaka televizijska mreža ponuja vsaj pet programov izključno za otroke. Tam od jutra pa do poznega večera oddajajo risanke ali otroške in mladinske serije, zato je otrok lahko neprestano pred televizijo in enostavno izbira med danimi programi.

Ker je bila televizija v takratnem času nov medij, so jo največ gledali tisti otroci, za katere je bila to nova aktivnost. Približno po treh mesecih je bilo prvi radovednosti zadoščeno, tako se je gledanje sprevrglo v vsakdanjo navado. Je pa razlika med tistimi, ki so televizijo gledali že vsaj tri leta, in tistimi, ki so šele postali gledalci. "Novi" gledalci naj bi jo gledali povprečno dve uri tedensko več.

V tem obdobju so prišli do spoznanja, da tisti otroci, ki so vneti za televizijo, zanemarjajo socialne stike in jim posledično tudi ni več toliko mar za družbo vrstnikov. Namesto da bi se vključeval v družbo, otrok postane pasiven gledalec televizije. Po drugi strani pa so ugotavljali, da veliko pogovorov nastane ravno zaradi določene oddaje, kar pa lahko pospeši vzpostavljanje socialnih stikov.

Še posebno zanimiva se mi zdi naslednja ugotovitev: otrokova navezanost na televizijo je odvisna tudi od njegovih čustvenih potreb. To se zgodi pri redko katerem otroku, a je vendarle mogoče, da pri televiziji išče nadomestilo za tovarišstvo in zavetje pred nasilnim svetom.

Kot sem že omenila, so že takrat med slovenskimi otroki že začeli izvajati ankete in izvajati različne raziskave v povezavi z gledanjem televizije. Anketno vprašanje v eni izmed raziskav je bilo, naj napišejo tri dejavnosti, ki jih najraje opravljajo, ko niso v šoli. Med najljubše dejavnosti so otroci uvrstili šport in branje. Dečki so navajali športne igre štirikrat pogosteje kot gledanje televizije, manj navdušeni za šport pa trikrat pogosteje. Pri deklicah in zelo pametnih otrocih pa je branje na istem mestu priljubljenosti kot gledanje televizije. Pri malo starejših otrocih pa je enako priljubljeno obiskovanje gledališča, kina in gledanje televizije.

A kljub tem rezultatom so otroci porabili za gledanje televizije eno tretjino prostega časa. Se pravi, da se morajo določene dejavnosti "umakniti" televiziji. Vzgojiteljice so ugotovljale, da se televiziji umikajo ravno tiste dejavnosti, ki od otrok zahtevajo več truda in ustvarjalnosti kot gledanje televizije (ta navedba se mi zdi nekoliko čudna, saj vsaka dejavnost zahteva več truda kot gledanje televizije. Če predpostavljam, da otrok gleda sinhronizirano ali slovensko risanko, le sedi in gleda, seveda si tudi predstavlja morda sebe ali kaj podobnega v določeni situaciji, a za na primer igro vlog, športno igro, pa tudi za branje mora vložiti več truda kot za gledanje televizije). Ta domneva pa je izhajala iz predpostavke, da je otroku bliže pasivnost kot pa aktivnost. Če pa želimo pri njem spodbuditi aktivnost, ga moramo animirati in motivirati. Otrok mora izbirati med dejavnostmi in televizijo, ali pa združi oboje, le da malo skrajša čas dejavnostim, kar se je najpogosteje dogajalo.

1.1 KINO

Vpliv televizije na kino je bil resnično velik, otroci so si naredili "kino" kar doma, ni se jim bilo potrebno več izkazovati, da bi lahko šli v kino, sedaj so doma imeli televizijo, ki so lahko vedno gledali, oziroma ni bilo potrebno toliko truda kot za kino.

1.2 BRANJE

Televizija je seveda že takrat vplivala na branje, čeprav vpliv pri nas še ni bil izrazit v tolikšni meri, kot v razvitejših državah. Pri nas televizijski program še ni bil tako obsežen, zato je bil tudi manj privlačen za otroke. Vzgojitelji so si prizadevali, da bi otrokom vcepili ljubezen do knjig, v televiziji pa so videli velikega sovražnika. Že

takrat so se spraševali, če bo televizija izrinila branje ali pa dala prednost stripom, ilustriranim časopisom ipd. Otrok, ki še ne zna brati, se lahko nauči in izpopolni svoje bralne veščine le z rednim branjem. Vzgojitelji pa so se bali, da bo televizija to začela izrinjati. Ugotavljali pa so, da lahko televizija na branje vpliva pozitivno ali negativno, otroka lahko odteguje ali pa spodbuja k branju. Raziskave so pokazale, da otroci, ki dobijo televizijo, na začetku manj berejo, zmanjšujejo predvsem število dobrih knjig. Tisti pa, ki imajo televizijo že dalj časa, se vračajo k dobrim knjigam. Otrokom, ki še ne znajo brati, berejo starši, a vprašanje je, kakšne so njihove želje. Pogovarjala sem se z različnimi starejšimi ljudmi, ki so mi povedali, da so vedno zvečer brali pravljice, ko pa so dobili televizijo, so z njimi velikokrat prenehali, otrokom je bilo zvečer dovoljeno gledati risanke, nato pa so odšli spat.

1.3 ŠPORT IN IGRE NA PROSTEM

Seveda so se ljudje pred štiridesetimi leti že zavedali vpliva športnih aktivnosti, telovadbe in dejavnosti na prostem in dejstva, da to dobro vpliva na otrokov telesni in duševni razvoj. Vzgojitelji so ugotavljali, da so otroci zaradi televizije dejansko opuščali dejavnosti na prostem, a to le tiste, ki niso bile organizirane, kot na primer sprehajanje. Naraslo pa je zanimanje za šport. Ker so na televiziji gledali športne prenose, so seveda želeli to tudi sami početi. Po svetovnem prvenstvu v hokeju v Ljubljani je naraslo zanimanje za hokej, število prijav otrok na hokej se je drastično povečalo. Seveda pa to ni bilo odvisno zgolj od televizije, to je bila le pobuda, otroka so morali motivirati tudi starši in okolica (Povzeto po Boh K., Otroci in televizija).

Moram pa seveda ponovno poudariti, da takrat televizija ni imela veliko programov, ni bilo različnih kasetnih in CD predvajalnikov, zato je bilo otroke lažje motivirati za igro. Pa tudi lahko si mislim, da so se hitreje naveličali gledati določeno oddajo, če se jim je zdela dolgočasna. Takrat so pisali, da bodo otroci vedno več časa porabili za gledanje televizije, čim obsežnejši in privlačnejši bo program. V današnjem času je popolnoma drugače. Kot sem omenila že prej, je na televiziji kar nekaj programov za otroke, ki predvajajo otroške vsebine od jutra do večera. V hiši je več televizij ali pa drugih predvajalnikov, tako se lahko skoraj vsak družinski član sam odloča, kaj bo gledal.

Kljub temu, da so že pred štirimi desetletji začeli izpostavljati problematiko, pa se ni popolnoma nič spremenilo, ampak le potenciralo, kar bom ugotavljala v nadaljevanju. Ugotovili so, kaj je "pametno" gledanje, koliko starši in vzgojitelji to upoštevajo, pa je popolnoma druga stvar.

2. ZAKAJ MEDIJSKO VZGAJANJE V VRTCU

Velika večina otrok pozna medije, še preden pride v vrtec. Pomembno je, da z znanjem, ki so ga pridobili do takrat, delamo in ga nadgrajujemo, ne pa da ga

zanemarimo. Če želimo, da bi se otroci razvili v kritične gledalce, jih moramo začeti vzgajati že zgodaj. Bistveno v zgodnjem učenju je razvijanje znanja, razumevanja in spretnosti v komuniciranju, jeziku in pismenosti, kajti vse to je temelj za vsa druga kurikularna področja. Delo s televizijo pa ima lahko osrednjo vlogo pri razvijanju vsega prej naštetega znanja, razumevanja in spretnosti. Delo s televizijo lahko bistveno prispeva k vsem tem znanjem. Pomembno je, da se zavedamo, da nimajo vsi otroci enakega znanja, zato je treba poskrbeti, da vemo, kaj kdo zna, saj lahko šele takrat znanje pri posamezniku začnemo nadgrajevati. Ni vsaka vsebina za vsakega otroka enakega pomena, nekateri bodo stvar dojeli popolnoma drugače kot drugi, zato bi jih morali spodbujati vzgojitelji. Ni pa res, da je televizija notranji medij, pred katerim se "zasedimo" in ne počnemo nič drugega. Dejavnosti lahko načrtujemo na prostem, iz ogleda ene risanke ali oddaje lahko naredimo marsikaj (Povzeto po: Poglej si z novimi očmi, S. Rugelj, 2006).

Pomembno je, da televizijo vključimo v kurikulum tako, da bo dopolnjevala načela učnega programa v zgodnjem otroštvu (S. Rugelj, ur. 2006):

- osebni, socialni in čustveni razvoj,
- komuniciranje, jezik in pismenost,
- matematično zorenje,
- poznavanje in razumevanje sveta,
- telesni razvoj,
- ustvarjalni razvoj.

2.1 OSEBNI, SOCIALNI IN ČUSTVENI RAZVOJ

Medijska vzgoja lahko veliko prispeva na tem področju, če jo le znamo pravilno izkoristiti. Vzgojitelji lahko utrjujejo otrokovo samozavest, če mu dajo možnost, da črpa iz svojega znanja o medijih, samozavest pa si utrjuje, ker govori o tem, kar mu je znano. Tisti otroci, ki so raje tihi, kot da bi povedali napačen odgovor, bodo gotovo lažje spregovorili o risanki, ki jo dobro poznajo, saj se ne morejo zmotiti. Otroci se morajo naučiti sprejemati in izražati odločitve, spodbujati jih moramo, da povedo svoje mnenje, če ga bodo morali povedati o nečem njim ljubem, bo to zanje veliko lažje.

Delo s priljubljenimi risankami in filmi, pa tudi oddajami lahko pomaga pri ustvarjanju vezi med otroki s skupnimi interesi. Otroke lahko sprašujemo, katere so njihove najljubše risanke, potem pa jih glede na odgovore razdelimo v skupine, kjer izdelujejo plakate ali knjige ali pa kaj podobnega s priljubljeno vsebino. Otrok preko televizije lahko raziskuje svoje občutke in čustva. Preko tega (oziroma tudi s tem) bi se tudi morali naučiti izražati svoja čustva in potrebe. Pomembno je, da so otroci pravilno motivirani, to navajajo tudi smernice v kurikulumu. Pomembno je, da znajo ostati zbrani in mirno sedeti, kadar je to potrebno. Če jih bomo dobro motivirali, bomo dobili željen rezultat, vztrajali bodo in poskušali rešiti določeno nalogo tudi, če se jim bo od

začetka morda zdela težavna. Pri tem moramo biti zelo vztrajni in dobro načrtovati dejavnost.

2.2 KOMUNICIRANJE, JEZIK IN PISMENOST

Otroku predstavljamo določene spretnosti, znanja in razumevanja na vseh področjih. Predizpozicija za vse te stvari je seveda zmožnost komunikacije, znanje jezika in kasneje tudi pismenost. Seveda obstajajo načini, s katerimi lahko pospešimo učenje sporazumevanja, jezika in pismenosti. Ker otroci veliko časa preživijo pred televizijo, od tega pridobijo precejšnje besedišče, povezano z določenimi priljubljenimi liki. Vzgojitelji bi, kot sem že omenila, lahko črpali iz tega znanja pri določenih dejavnostih, kot na primer za spodbujanje k pogovoru, k osvajanju novih besed. Če otroci gledajo glasbene programe, se lahko naučijo novih pesmic in besed, pri zelo majhnih otrocih pa to pomaga pri učenju jezika. Če otrokom pustimo diskutirati o določenih priljubljenih risankah, lahko dobijo izkušnjo, kako je vsak gledalec drugačen in zato drugače doživlja videno.

Delo z mediji pa je lahko povezano s komunikacijo in pismenostjo tudi zato, ker daje priložnost za nadaljnje delo, kot je na primer igra vlog, začetki pisanja, na podlagi nekaterih medijev pa tudi lahko beremo različna besedila. Ravno s pogovorom lahko pridemo do tega, da otrok ločuje med realnimi in zaigranimi liki. V vrtcu lahko otrokom predvajamo risanko Krtek, nato pa si ogledamo dokumentarec o krtih. Nato se pogovorimo, kateri krtek je pravi in kateri izmišljen lik. Z otroki bi s pomočjo filmske vzgoje lahko delali na tem, da se naučijo obnavljati zgodbo od začetka do konca. Ni pa to potrebno vedno in za vse primere. Dostikrat lahko ravno na podlagi povedanega vidimo, kaj je na primer tisti del oddaje, ki je otroka najbolj pritegnil in zakaj je obnovil ravno to.

Jezik se razvija vedno, ko nekdo pripoveduje zgodbice, pa tudi ob prepevanju pesmic. Nič ni narobe, če pesem, ki se jo učijo v skupini, gledajo tudi na televiziji. Lahko poiščemo posnetke otroških zborčkov, ki pojejo to pesem, ali pa kaj podobnega. Lahko pa jo tudi najdemo na računalniku in jim jo predvajamo.

Če vzgojitelj veliko dela na tem področju, otrokom izmišljanje zgodbic postane zabavno, vedno bolj bogatijo svojo domišljijo in besedni zaklad.

2.3 MATEMATIČNO ZORENJE

Ob gledanju različnih risank lahko otroci tudi izpopolnjujejo svoje matematično znanje. Če izpostavim primer risanke Mojster Miha, lahko vidimo, da je v njej veliko različnih oblik in velikosti, pa tudi uporaba besed, kot so majhen, večji, najvišji ipd. Ko otroci v vrtcu obravnavajo kakšne nove oblike ali katerekoli matematične snovi, si lahko veliko pomagamo z mediji.

2.4 TELESNI RAZVOJ

Kot sem omenila že v poglavju "televizija nekoč", tu lahko še enkrat poudarim, da televizija lahko otroke spodbudi k različnim telesnim dejavnostim. Preko filmov se lahko otrok nauči marsikaj o svojem telesu, pa tudi o tem, kako ga lahko ohranja pri najboljšem zdravju. Otrokom lahko predstavimo človeško telo na veliko različnih načinov, s slikami, modeli telesa, okostnjaki, pa tudi s filmom. Otrok si bo najlaže predstavljal npr. kroženje krvi, če bo to lahko videl. Kako drugače, če ne preko filma. Otroci lahko izdelajo svoje lutke, nato pa bi naredili različne predstave, ki bi prikazovale zdrav način življenja, o čemer bi se predčasno poučili. Te lutkovne predstave bi lahko tudi posneli in si jih kasneje ponovno ogledali. Najbolj pomembno pri teh predstavah pa je to, da vsebujejo določen konflikt, saj ravno to dela predstavo zanimivo. Dogovorimo se za določen konflikt in otroci z veseljem igrajo, ne forsiramo jih z učenjem besedila in točnimi navodili.

3. TELEVIZIJA JE NAJBOLJ POPULAREN MEDIJ

K. Erjavec in Z. Volčič navajata, da so prednosti televizije (Povzeto po: Karmen Erjavec, Zala Volčič:Odraščanje z mediji):

- Sintetičnost - gibljiva slika, zvočni učinki, besedilo in glasba so elementi, ki pripomorejo k prepričljivosti, gledalec ima dejansko občutek, da je ožividec dogajanja, zato tudi zelo zaupa v televizijo.
- Hkratnost - neposredni zvočni in slikovni prenos loči televizijo od vseh drugih medijev.
- Prezentnost - gledalci se v televizijo resnično lahko močno vživijo, na zanimiv način lahko sprejemajo vse mogoče informacije. Pričara jim realno stvarnost. Prav tako se lahko vživijo v televizijske like.

Oddelek za raziskave RTV sistema pri BBC (British Broadcasting Corporation, javna televizija v Veliki Britaniji) leta 1985 navaja osem načel javnega RTV sistema (Broadcasting Research Unit, 1985:6). Najvažnejša so (citiram iz :K.Erjavec, 1999):

- zemljepisna univerzalnost - dostop do istih storitev mora biti omogočen vsem,
- oddajanje za vse interese in okuse,
- oddajanje za manjšine,
- oddajanje za »nacionalno identiteto in skupnost«,
- neodvisnost od posebnih interesov in vlade,
- konkurenčno tekmovanje glede kakovosti oddaj in ne količine,
- smernice v prid osvobajanju oblikovalcev programa in ne k njihovem omejevanju.

Moram pa seveda poudariti, da načela javne televizije niso stalna, seveda se morajo različno prilagajati različnim državam. Načeloma iz teh principov izhaja vsaka

televizijska postaja, le da jih prilagaja svojim gledalcem (Povzeto po: Karmen Erjavec, Zala Volčič: Odraščanje z mediji, 1999).

Vsaka televizijska hiša se resnično trudi pridobiti čim več gledalcev in obdržati obstoječe. Vsi delajo tudi na tem, da bi imeli med občinstvom tudi mlade gledalce, otroke. Seveda so odkrili dobro tržno nišo, otroci gledajo določeno risanko velikokrat, zato so jim njeni junaki vedno bolj pri srcu, ustvarjalci teh risank pa naredijo figurice glavnih junakov, ki si jih otroci seveda želijo, med risankami prav tako predvajajo reklame, namenjene otrokom, in tako otroške želje postanejo resničnost v trgovini. Reklame delujejo že na odrasle, pa čeprav morda le podzavestno, otrok pa, ki vidi na televiziji določeno igračo, si jo seveda želi in verjame njeni čarobni zmogljivosti, ki je prikazana v reklamah.

Navedla bom primer, ki sicer ne opisuje reklame za igračo, a se mi zdi, da na dober način predstavi otroško naivnost. Petletnik je na televiziji gledal reklamo, ki je predstavljala kremo za hujšanje. Svoji močnejši materi je predlagal, naj si to kremo nemudoma kupi, saj bo z njeno pomočjo zelo shujšala, in to prej, kot enem mesecu. Otrok je reklami brez pomisleka verjel, zato moramo vsakemu razložiti, da to ni ravno resnično.

Drugi primer pa govori o dečku, ravno tako petletniku, ki je v vrtcu padel in si umazal hlače. Rekel je, da to ni nič hudega, saj je na televiziji videl čarobni prašek, ki to vse očisti. V vrtcu smo naredili popolnoma enak preizkus, kot ga prikazuje reklama. Na krožnik smo zlili tri različne omake, nato pa vanje pomočili rokavice, ki smo si jih nataknili na roke. V vodo smo natresli pralni prašek in dobro mešali. Seveda učinek v resnici ni bil niti približno tako dober, kot v reklamah. Ker je resnica drugačna, kot jo prikazujejo na televiziji, moramo otrokom pokazati in razložiti, da v resnici ni tako, pa jim tudi razložiti, zakaj na televiziji prikazujejo neresnico. Ko se bomo sami lotili preverjanja reklam, bodo otroci spoznali, da je vsaka reklama malo pretirana, izmišljena, in tako dojel, da gre pri risankah verjetno za podobno stvar.

4. GLEDATI TELEVIZIJO?

Gledanje televizije seveda zelo vpliva na otroke, lahko pa močno čezmerno gledanje vpliva na njihove misli in vedenje. Ker so mediji del naše družbe, televizije in interneta otroku ne moremo popolnoma umakniti, saj se bo prej ali slej srečal z njima. Moramo pa razvijati kritične gledalce. Televizija je medij, ki pritegne največjo množico ljudi na svetu.

Raziskovalci so ob koncu sedemdesetih let prejšnjega stoletja naredili mnogo poskusov, kjer so otrokom za določen čas vzeli televizijo. Na koncu so poročali, da se jim je na začetku zdelo vse brez smisla. Gledali bi karkoli, da bi le bili pred televizijo. Toda kasneje so se počutili bolje. Postali so bolj sproščeni, umirjeni,

ustvarjalni, naj bi se celo igrali že dolgo pozabljene igre, ki jih je prej nadomestila televizija (Povzeto po: Karmen Erjavec, Zala Volčič:Odraščanje z mediji, 1999).

A ni težava ravno v televiziji sami, težava je v načinu gledanja. Kot bom še velikokrat omenila, moramo televizijo »znati gledati« kritično, to pa je potrebno naučiti tudi otroke.

Televizija je svojevrstno okno v svet, ki otroka lahko pomaga navajati na resnično življenje. Če se pogovorimo z otroki o določenih stvareh, ki smo si jih predhodno ogledali, lahko vidijo, kaj se dogaja po svetu in kaj prinaša življenje. Moramo izbirati prave oddaje, da otroci vidijo resnico, ne pa samo fikcijo.

Raziskave so pokazale, da so se tisti otroci, ki so zelo veliko gledali televizijo, slabše odrezali v šoli ali na inteligenčnih testih. Toda to so verjetno tisti otroci, ki so jo gledali brez pravega »znanja za gledanje«. Tisti otroci, ki so jo gledali zmerno (v povprečju do eno uro na dan), so dosegali celo nekoliko boljše rezultate od vrstnikov, ki televizije sploh niso gledali. Takšni otroci so tudi bolje obvladali različne veščine, ki so jih lahko videli na televiziji.

Ko otrok gleda televizijo, lahko spoznava različne kraje, ki jih drugače zagotovo ne bi spoznal, še manj pa v živo videl. Ker je televizija najbolj nazoren medij, se lahko otrok počuti, kot da je v tistem kraju, ki ga predstavljajo na ekranu.

Predstavila pa bi še eno zanimivost, in sicer »dogodek« iz Italije. Tam so otrokom v bolnici jemali kri. Razdelili so jih v tri skupine. Prvo skupino so tolažile mamice, drugi so gledali risanke, tretji pa so bili brez tolažbe. In resnično so najmanj bolečin čutili otroci, ki so gledali risanke. Se pravi, da je televizija lahko dobra motivacija tudi v takih primerih (povzeto po: <http://www.tolovaj.com/vsebina/otroci/otroci-in-televizija-resnica-proti-mitu>).

5. TELEVIZIJA IN ZAKASNELI GOVOR

Rada bi opozorila še na eno raziskavo in njene ugotovitve, ki so večinoma zelo negativne, ampak ni vse tako črno, kot zgloda, ponovno je veliko odvisno od staršev, ni nujno, da se to, kar bom opisala, dogaja povsod, se pa pri veliki večini in zaradi tega je potrebno spremeniti način gledanja.

Znanstveniki so dokazali povezavo zakasnelega razvoja govora in gledanja televizije pri otrocih. Raziskava so opravili zdravniki in profesorji pod vodstvom dr. Dimitrija A. Christakisa. Pokazala je, da se takrat, ko je v prostoru prižgana televizija, govorjenje zmanjša, starši se manj ukvarjajo z otroki, le-ti pa slišijo neprimerno manj besed. V raziskavi je bilo pomembno le to, da je televizija prižgana, ne pa tudi, ali jo aktivno gledajo. Vključili so 329 otrok, starih od dveh mesecev do štirih let.

Raziskava je pokazala, da je vsaka ura prižgane televizije znatno zmanjšala trajanje otroške vokalizacije in besedne interakcije s starši. Vsako uro, ko je bila televizija prižgana, je to pomenilo od 500 do 1000 glasov manj v pogovoru staršev. Otrok, ki spoznava nove besede, pa se lahko najbolj uči ravno s poslušanjem pogovora in v interakciji z vrstniki in odraslimi.

Christakis pravi: *'Rezultati so lahko delno posledica tega, da je otrok sam pred zaslonom, vendar se odrasli tudi ob svoji navzočnosti z njim ukvarjajo manj, kot bi se sicer, interakcija pa je ključna za otrokove možgane. Naša študija je pokazala, da lahko besed povsem zmanjka, če je otrok v bližini vklopljene televizije. Ti rezultati bi lahko pojasnili povezanost med izpostavljenostjo TV in zaostajanjem v razvoju govora.'* Ob upoštevanju, da je govor eden od ključnih elementov razvoja možganov, bi lahko to pojasnilo tudi druge vrste zaostanka v razvoju, pa tudi pomanjkanje pozornosti, še meni.

(povzeto po: <http://goranpoglajen.blogspot.com/2010/12/otroci-in-televizija.html>)

6. IDOLI

Otroci vedno iščejo vzornike, posnemajo osebe v svojem okolju in se podobno obnašajo. Moramo jim pokazati razliko med realnostjo in fantazijo na televiziji, saj mediji največkrat ne odslikavajo realnosti in zato lahko velikokrat pride do napačnega dojetanja in otrok najde idola na televiziji in posnema junake, ki pa niso resnični. Najmlajše otroke je najlažje zavesti, verjamejo, da lahko avtomobili lebdiijo, ljudje letijo in podobne fantazije.

Televizijski junaki vedno rešijo svoje in tuje probleme, kakršnikoli so, zato so otroci seveda navdušeni nad njihovimi večnimi zmagami. Lahko mislijo, da če bodo taki, kot so njihovi junaki, bodo zagotovo uspeli.

(Povzeto po: Karmen Erjavec, Zala Volčič: Odraščanje z mediji, 1999)

Naša naloga je, da jim predstavimo, da takih junakov ni. Lahko si pomagamo tudi z lutkami. Razložimo jim, da so junaki ravno toliko resnični kot lutke. Nekdo jim posodi glas, in že so med nami. Spodbudimo jih lahko, da izdelajo priljubljene junake, nato pa z njimi predstavijo, kar bi si želeli sami znati. Na primer leteti, ali pa kaj podobnega.

Televizija otroku v resnici ne škodi, lahko celo pomaga, če se nauči, kako kritično gledati in ohraniti distanco do njene realnosti.

Zelo pomembna pri tem učenju pa je vloga odraslega. Če je otrok pri gledanju prepuščen sam sebi, si sam izbira oddaje in programe, ki jih bo gledal, ter se o videnem z njim nihče ne pogovarja, si bo sam ustvaril mnenje o realnosti, ne bo

razumel, da so prizori na televiziji zaigrani. Odrasli ga moramo naučiti, kako naj gleda program, kako naj loči med realnostjo in nerealnostjo, kaj je res in kaj ne, ne nazadnje pa tudi, da ni vse resnično, kar prikazujejo na televiziji. Na primer, če je na televiziji nasilen prizor, kjer nekoga močno pretepajo, pretepeni pa ni vidno poškodovan, ampak se z vso vnemo tudi on bori naprej, mu moramo razložiti, da v resničnem svetu ni tako, da je človek lahko zaradi takega udarca zelo poškodovan.

Vir: Lasten vir



Slika 1: Večina otrok je prepuščena sama sebi, zato lahko gledajo, kar želijo, programe izbirajo sami.

Vir: Lasten vir



Slika 2: Veliko otrok ima v svoji sobi DVD predvajalnike in sami brskajo med risankami in si jih predvajajo. Večina staršev nima nadzora nad tem, koliko časa njihovi otroci porabijo za gledanje.

7. NASILJE NA TELEVIZIJI

Televizija naj bi bila en od dejavnikov za naraščanje nasilja v družbi, saj naj bi ljudje posnemali krvave prizore s televizije. A vprašanje je, ali to dejansko povečuje nasilje ali le odraža dejansko stanje v družbi. Nekateri celo trdijo, da naj bi fikcijsko nasilje na televiziji delovalo kot katalizator, ki resnično nasilje celo preprečuje. Na povečano stopnjo kriminala v veliki meri deluje današnja družba in socialne razmere v njej.

Nasilje na televiziji otroke po eni strani razburja, po drugi strani pa se moramo zavedati, da posledice določenega nasilja v prizoru večinoma niso prikazane. Skoraj

pri vseh otrocih lahko zaznamo čustvene učinke, seveda jih preveč nasilni prizori prestrašijo. Če pa jih s tem dobro seznanimo, lahko postanejo bolj obveščeni in seznanjeni s svetom okrog sebe. Če televizije ne gledajo pravilno, lahko nasilni prizori sprožajo nasilje, še posebno, če to otrok gleda prepogosto, lahko pride do zaključka, da je to najboljša pot za reševanje konfliktov. (Povzeto po: Karmen Erjavec, Zala Volčič: Odraščanje z mediji, 1999)

Otrokom se televizija zdi resnična, naloga vzgojiteljev in staršev pa je, da otrokom razložijo, da na televiziji pogosto ni prikazano pravilno reševanje konfliktov. O tem bi se morali veliko pogovarjati.

Četudi otrok ne postane nasilen, lahko postane manj dovzeten za bolečine drugih. Ker junaki na televiziji tako dobro prenašajo udarce, misli, da verjetno določen udarec ne boli tako zelo. Na televiziji lahko velikokrat vidimo prizor, kjer junak sovražnika na primer brcne v glavo, ta pa se le malo zatrese, če mu priteče kri, jo le pogleda. Če so to pogosto gledani prizori, se otrok seveda ne zaveda več tako realno, kaj dejansko lahko povzroči brca v glavo, ali pa podobne poškodbe. Zaradi tega se ne zaveda, da lahko nekoga to zelo boli. V vrtcu sem bila priča prizoru, ko je deček drugega dečka davil, kričal je, da ga bo ubil. Vzgojiteljica je spor nemudoma ustavila, nato pa se z otrokoma pogovorila. Deček, ki je davil, je povedal, da to »ni nič takega« in da se zaradi davljenja v resnici ne umre, pač pa tako zaustaviš sovražnika, kar mu je drugi deček v tistem trenutku predstavljal. Torej, ko dovolimo otrokom, da gledajo take prizore, moramo prevzeti odgovornost za to, če otrok tega ne bo razumel, in mu moramo razložiti, kako stvari v resnici potekajo.

Po ogledu nasilnih prizorov pa se otrok lahko začne bati sveta okoli sebe. Vsak dan je bolj prepričan, da je svet strašen in nevaren, saj to znova in znova gleda na ekranu. Lažje mu je, da pred ekranom tudi ostane, saj je tako bolj varen, kot pa v strašnem svetu.

Ne moremo pa vedeti, če je neprimerno televizijsko nasilje v otroku pustilo posledice, ki bodo na plan prišle kasneje. Ta otrok lahko kot odrasel človek, ali pa morda že kot najstnik postane nasilen do okolice, ali pa je z vso okolico v stalnih sporih, saj je v njem polno nasilnih prizorov. Morda se bo konflikte naučil reševati po razmisleku na miren način, ko pa bo potrebno postopati hitro, se bo zatekel k nasilju, saj ima v sebi veliko nerešenih notranjih sporov, ki jih je gledal na televiziji.

Poskrbimo za to, da bo otrok televizijo »znan gledati«, pa tudi, da ga bomo omejili pri številu ur gledanja. Prav tako moramo narediti selekcijo oddaj, katere so zanj primerne in katere ne. Ni ga potrebno direktno umakniti od televizije, boljši način je, da ga motiviramo za druge dejavnosti.

Zelo pomembno pa je tudi to, kakšen vzor imajo otroci doma. Če ne celo najbolj pomembno. Vedno je v prvi vrsti vzor, ki ga dobijo od staršev. Kako starši rešujejo

konflikte med seboj, kako jih rešujejo s tujimi ljudmi in ne nazadnje z otroki samimi. Logično je, da če primerjamo med seboj dva otroka, ki gledata iste prizore, enako dolgo časa, pa imata doma drugačne razmere, bo bolj nasilen tisti, pri katerem je doma na primer oče nasilen do mame, kot pa tisti, pri katerem doma na miren način rešujejo spore. Otroku je potrebno vedno postavljati meje, vsak, ki je z njim v interakciji, pa jih postavlja na drugačen način. Mnogi starši pri postavljanju mej niso dosledni, nato pa jim otrok »zraste čez glavo«, pa se začnejo nanj dreti in ga morda celo udarijo. Ali pa so zaradi stresnega življenja zelo živčni in se znašajo na otroke. Tak otrok, ki je navajen reševanja sporov s pomočjo nasilja, bo tudi sam tako reševal spore, ne glede na to, kaj gleda na televiziji. Če bi le televizija lahko pripomogla k temu, bi lahko vzgajala vsakega otroka po vzorcu, ki bi si ga starši želeli, to pa je popoln nesmisel! Če pogledamo s tega zornega kota, se nam zdi veliko bolj logično, da nasilje ne more in ne izhaja le od televizije, ampak so v največji meri zaslužni vzgoja in vzorci, ki jih otrok doživlja in sprejema od prvega dne življenja skozi celo otroštvo.

8. "DOBER" NAČIN GLEDANJA TELEVIZIJE

Namesto da je otrok pasiven gledalec, starši pa vidimo v televiziji le negativen vpliv, pa bi ga lahko marsikaj naučili ravno s pomočjo televizije.

Triletniki naj bi se poleg maternega jezika naučili še enega, in sicer jezik zakonov in konvencij, skladno s katerimi gibljivi prizori na televiziji podajajo zgodbo. Ampak to naj bi spoznali omejeno, zelo jih zanima, kaj je resnično in kaj je le zaigrano, a tega še ne znajo z gotovostjo reči. Razumejo le drobce tistega, kar vidijo na televiziji. Jih pa neverjetno navdušujejo določene oddaje, čakajo in gledajo na uro, kdaj se bodo začele, imajo svoj najljubši video, ki ga znajo že na pamet. To navdušenost bi lahko vzgojitelji izkoristili v otrokovo dobro, a večina tega ne počne, saj ni časa, ali pa mislijo, da bo televizija odvrnila pozornost od česa - po njihovem mnenju - primernejšega. Zelo zanimiva primerjava, ki se ji ne morem izogniti, je naslednja: "Drzna fantastika, goli realizem, prizori iz včerajšnjega dne in izpred stotih let, živi dogodki iz vseh koncev sveta - vse to se skozi gibljivke ponuja otrokom na vpogled in razumevanje. Nekatere strežejo z lažmi, druge žalijo ali strašijo, nekatere so cenene in ničvredne. A isto velja tudi za knjige! Pa vendar se učimo brati, kajti knjige nam nudijo enkratno priložnost, da delimo znanje in domišljijo drugih ljudi. Iz istega razloga imajo vsi otroci pravico, da se poučijo o svetu gibljivih podob." (Citirano: Poglej si z novimi očmi, str.15).

Starši primerne knjige izbirajo veliko lažje kot pa televizijske programe. S tem se jim ni treba toliko ukvarjati. Televizija je zanimiva sama po sebi, lahko je "varuška" več ur, knjiga pa vsebuje slike, ki jih otrok pogleda, nato pa mu postane dolgčas. Verjetno tudi sprašuje, kaj določena slika pomeni. Torej se morajo starši v tem primeru z otrokom veliko več ukvarjati, kot če ga preprosto posadijo pred ekran in mu

predvajajo določeno televizijsko vsebino. Morda sem malo krivična, a po vseh izkušnjah in pogovorih z otroki in starši je televizija res to, za kar jo predstavljam. V vrtcu jo gledajo izredno malo, saj vzgojiteljice predpostavljajo, da jo že doma gledajo preveč, pa tudi splošno mnenje je, da televizija učinkuje slabo, zato je ne izkoriščajo otrokom v dobro. Ravno zaradi tega, ker otroci televizijo v veliki večini gledajo kot pasivni opazovalci, je televizija slaba. Velikokrat niti starši niti vzgojitelji ne vedo, da bi lahko s televizijo česa naučili.

Da bi lahko video uporabljali z večjim pridom, je najpomembnejše priti do spoznanja, da ima vsak film svoj poseben in kompleksen jezik. Že majhni otroci se naučijo "brati" gledano, ne da bi se zavedali, da gre za kakšno znanje. Tisti otroci, ki jim damo možnost, da gledajo in analizirajo gledano, pa tudi razmišljajo o tem, kakšni so določeni liki v risanki, in to povezujejo z resničnim življenjem, imajo torej od gledanja veliko več.

Za aktivno gledanje televizije lahko uporabimo več različnih tehnik, ki so predstavljene v naslednjih podpoglavjih (Povzeto po: Branko Gradišnik, Poglej si z novimi očmi, 2006):

8.1 ZAMRZNJEN POSNETEK

Ko gledamo določeno oddajo ali risanko, bi lahko uporabili pavzo, da bi si otroci pogledali določene stvari, kot na primer:

- Kaj in koga vidite v kadru (tako bi otroci imeli priložnost razpravljati o tem, kdo ali kaj je v kadru, kakšne so te osebe ali stvari, kaj so o njih zvedeli, morda bi lahko naredili svoj konec).
- Kje je kamera (to bi lahko uporabili pri starejših predšolskih otrocih, ki se že zavedajo, kaj kamera je in kako deluje. To bi seveda morali sami tudi preizkusiti, da bi dobili izkušnje. Ko pa bi razmišljali, kje je kamera, bi se vedno zavedali, da se televizija povezuje s kamero in bi lažje ločevali med realnim in izmišljenim).

8.2 ZVOK IN PODOBA

Poslušanje risanke. Pokrijemo zaslon in otroci samo slišijo, kaj se dogaja na televiziji. Naročimo jim, naj narišejo, kaj slišijo, nato pa bi to pogledali.

Ogled risanke brez zvoka in nato z zvokom. Tako bi se otrok zavedel celostne predstave, koliko dejansko pomeni zvok. Tako bi se tudi naučili, kako pomemben je zvok. Pomembno je, da otroci razumejo, da sta pri podajanju zgodbe pomembna zvok in slika. Kot kasnejšo dejavnost bi lahko oni sami posneli film, verjetno bi se veliko bolj zavedali pomena zvoka.

Hkratno gledanje dveh oddaj: ker ne bi nobene oddaje dobro slišali, bi se zavedali, kako je, če govorita dva hkrati, morda bi jih bolj spodbudili k čakanju, da neko pove nekaj do konca, da ne bi vsi govorili hkrati.

Nariši osebo, ki jo slišiš. Tako bi spoznali, kako pomemben je glas. Ton glasu, jeza, prijaznost. Že iz tona glasu, iz besed, bi razbrali, kakšna je oseba, ki smo jo poslušali.

Kakšne volje je tisti, ki govori (že po glasu lahko izvemo, ali je nekdo jezen, prijazen. Kasneje bi se lahko pogovarjali o tem, da je veliko lepše, če nekdo nekaj pove prijazno, kot pa, če se dere in jezno vpije).

To je le nekaj predlogov, za katere se mi zdi, da bi v predšolskem obdobju lahko pomagali pri vzgajanju kritičnih gledalcev. Moram pa povedati, da je to lahko kar zahtevna naloga, saj morajo otroci uporabljati veliko domišljije, da si lahko predstavljajo osebe, ki so jih le slišali.

8.3 OPISMENJEVANJE in POGOVOR

Veliko pogovorov lahko izhaja iz gledanja določene stvari na televiziji ali pa gledanja določene lutkovne predstave. Naredimo lahko zanimivo diskusijo, kjer se otroci učijo govoriti, poslušati, predvsem pa moramo spodbujati učenje govornega bontona. Če otroci razpravljajo o stvareh, ki se jim ne zdijo zelo zanimive, ne bodo povedali prav veliko. Če pa bodo izhajali iz nečesa, kar je resnično pritegnilo njihovo pozornost, lahko o tem razpravljajo zelo dolgo. Lahko jim zastavljamo vprašanja, oni pa odgovarjajo, lahko se igramo otroške igrice, izviamo pa iz oddaj na televiziji, kot na primer oddaja "Male sive celice". To oddajo si lahko ogledamo na televiziji, nato pa posnamemo svojo. Nekaj časa se učimo določene stvari, kot je na primer poimenovanje različnih dreves, živali, lahko tudi zakoni fizike, ali določena stvar potone ali ne, morda lahko tudi poimenovanje črk in podobno. Ni meja, kaj vse se lahko naučimo in potem snemamo oddajo. To bi bila za otroke neverjetna motivacija, saj bi v njih spodbudili željo po učenju, snemanju, odgovarjanju.

Lahko se igramo svoje olimpijske igre in tudi to posnamemo. Zanimivo se jim bo zdelo, resnično se bodo trudili in kasneje gledali svoje posnetke. Sami bi predlagali, kaj želijo, kakšne športne discipline, kakšen film... o tem bi lahko resnično veliko razpravljali in se tako naučili veščin pogovora in kompromisov.

Filmska vzgoja pa lahko pomaga doseči tudi nekatere opismenjevalne cilje. Če izbiramo dobra sredstva, premišljeno vrtimo določen video, lahko dosežemo marsikaj, kot na primer (Povzeto po: Branko Gradišnik, Poglej si z novimi očmi, 2006):

- Širjenje besedišča - ko se pojavi neznana beseda, lahko, kot že prej omenjeno, pritisnemo pavzo in povemo, kaj določena beseda pomeni. Seveda se otroci lahko določene besede naučijo že na podlagi tega, da stvar vidijo in

o njej lahko marsikaj novega izvejo. Lahko jim damo za nalogo, da si zapomnijo besede iz videa, ki jih prej niso poznali, in nato o njih razpravljamo.

- Povzemanje zgodbe - dobro bi bilo, da bi otroci že v vrtcu kratko obnavljali tekste. To bodo potrebovali skozi vso osnovno in srednjo šolo, če že drugače ne. Zato bi jih na to lahko navajali že v vrtcu. Pa naj bo to pogovor o čemerkoli, filmu, lutkovni predstavi, ali pa tudi čem drugem. Lahko jim preberemo pravljico, nato pogledamo risanko z istim naslovom in še lutkovno predstavo. Tako bodo videli, kako se lahko zgodba odvija na drugačen način, pa čeprav je popolnoma ista. Lahko jo popolnoma drugače predvajamo. Oni pa lahko nato ugotovijo, kaj jim je najljubše.

Otroke lahko na dober način učimo spoznavati črke:

- lutkovna predstava s črkami
- lahko si ogledamo določen kratek film, nato pa otroci narišejo prizor, ki jim je bil najbolj všeč. Učiteljica napiše njihove misli in tako izdelamo knjigo.
- Ravno tako lahko narišejo različne prizore, nato pa oštevilčimo prizore po vrsti in naredimo knjigo.

9. RISANKE, LUTKE IN RESNIČNO ŽIVLJENJE - POVEZOVANJE

Navedla bom primere povezovanja televizije, lutk in snemanja, kako lahko po mojem mnenju otrokom predstavimo aktivno gledanje televizije in jim pomagamo, da postanejo kritični gledalci.

Veliko je stvari, ki so pomembne v življenju, pa so otrokom predstavljene na tak način, da jih to ne pritegnejo ali pa ne zanimajo, lahko jih je celo strah. Ena od teh stvari so poklici.

Ko na primer želimo otrokom predstaviti določen poklic, ni dovolj, da jim to le povemo, opišemo. Otroci ga morajo videti in doživeti, da razumejo in da pritegne njihovo pozornost. Sama sem jim v vrtcu predstavila poklic policista. Otroci dostikrat ne vedo točno, kaj ta poklic predstavlja, kaj dejansko delajo policisti in zakaj jih imamo. Starši jih strašijo, da morajo biti pridni, drugače bo prišel policist in jih odpeljal v zapor. Sama sem želela to ovreči in predstaviti ta poklic na primeren način in v pravi luči.

Na začetku smo se po skupinah odpravili v računalniško sobo, kjer smo poiskali in natisnili več slik policistov, njihove opreme in pripomočkov. Nato smo v sobi izdelali plakat. Pogovarjali smo se o policistih, kakšni so, če so hudobni ali dobri, kakšno delo opravljajo. Nato smo se odpravili na policijsko postajo, kjer smo se pogovorili s policisti, spoznali njihovo delo in prostore. Ko smo se vrnili v vrtec, smo naredili pripomočke, ki smo jih prej videli, in se odpravili na igrišče, kjer smo naredili poligon.

Vse to smo vestno posneli, snemala sem tako sama kot tudi otroci. Naslednji dan smo si izmislili zgodbico o policistih, roparjih in podobno, vse to smo skrbno narisali in napisali. Vsak otrok je pripomogel k zgodbi, pazila sem na to, da so res vsi govorili, in spodbujala tudi tiste, ki so navadno bolj molčeči. K temu sem jih spodbudila tudi s tem, da so narisali vsak svojo risbo, kaj delajo uniformirani policisti, nato pa mi je vsak posebej povedal, kaj je narisal. Risali so vse od tega, da so ustavili prehitrega voznika, pa do tega, da so ujeli roparje in jih strpali v zapor. S tega sem razbrala, kaj otroci vedo o policistih in na kaj moram biti pozorna, da moramo še ponoviti. A če povem po resnici, so otroci vedeli vse, kar se mi je zdelo pomembno. Seveda so vse videli in slišali, zato je bilo njihovo znanje resnično izčrpno.

Ko smo našo zgodbo dokončali, smo se morali ponovno spomniti, kdo vse v njej nastopa. Javili so se otroci, ki so želeli narediti lutke. Pogovorili smo se o teh lutkah in vsak otrok je izžrebal, katero bo naredil. Ker se je javilo kar nekaj otrok preveč, kot smo dejansko rabili lutk, sem te otroke motivirala, da so naredili sceno in postavili lučke. Deček, ki zelo rad snema, je nemudoma želel, da bi on to vse posnel. Nato smo se lotili igranja. Še enkrat smo ponovili, kaj se je zgodilo v zgodbici, ki smo jo sami napisali, in vsak otrok je odigral svoj prizor. Snemalec je vse to posnel, nato smo si vse skupaj ogledali na televiziji. Vsak otrok je komentiral, kaj ni bilo dobro ali kaj se ni skladalo s prvotno vsebino, ki smo jo napisali, in izrazili so željo, da bi zaigrali še enkrat. Seveda se je to igranje kar ponavljalo in ponavljalo, vzgojiteljica mi je povedala, da so v tistem mesecu želeli igrati še velikokrat, vsakič so zgodbico nekoliko spremenili.

Zelo sem bila zadovoljna, da sem otroke spodbudila k temu, da so želeli igrati. Mislim, da so bili nase izjemno ponosni. Celu deklica, ki je v skupini nenehno tiho in se drži sama zase, se je opogumila in zaigrala. Moram povedati, da sem s to izkušnjo pridobila veliko motivacije za delo z lutkami v skupini. Če bi se vsaka vzgojiteljica malo bolj posvetila temu, kako lutke pozitivno vplivajo na otroke, bi zagotovo več vlagala v delo z njimi.

10. RISANKE IN LUTKE

Iz vsake risanke lahko izhajamo, da se nekaj novega naučimo, oziroma naučimo otroke in jim na podlagi primera prikažemo resnično življenje, ter se morda pogovorimo, kaj v risanki je podobno resničnemu življenju. V nadaljevanju bom navedla nekaj primerov risank in poteka dela, ki naj bi izhajal iz njih.

10.1 KRTEK V ŽIVALSKEM VRTU

Krtek se je znašel v živalskem vrtu. Tam je naletel na slona. Ta se je z njim malo poigral, nato pa ga vrgel v ribnik. Iz ribnika ga »reši« pelikan. Komaj se reši iz njegovega kljuna, že naleti na želvo, ki ga na vsak način želi vreči s hrbta. Tam ga

pobere noj in vrže svojim mladičkom. Ko beži pred njimi, se dvigne na opičji rep. Ta si ga malo ogleduje, nato pa ga vrže v levjo kletko. Ko Krtek ugotovi, da se je znašel pri levu, se zelo ustraši. A lev mu pokaže, da ga le boli zob. Krtek ga potolaži, nato pa mu ga izdre. Boji se, da mu bo pozdravljeni lev kaj naredil, prestrašen hoče zbežati, pa ga lev ujame in ga začne božati. Na koncu si ga postavi na hrbet in ponosno paradira naokoli, tudi druge živali so navdušene.

Vir: (<http://www.fdb.cz/film-fotogalerie/63061-krtek-v-zoo.html>)



Slika 3: Krtek v živalskem vrtu

Ob tej risanki lahko spregovorimo o pravicah otrok. Ali lahko z nami nekdo dela, kot želi, ker je večji od na? Ne sme. Bilo bi dobro za otroke, da bi se tega zavedali. Lahko bi šli na internet in nekoliko pobrskali, kje bi našli kaj o pravicah otrok. To bi lahko natisnili in izdelali plakat z določenimi pravicami. Nato bi izdelali lutke in prikazali prizore iz risanke, o vsakem posebej bi se pogovorili, kaj je naredil in zakaj to ni prav.

Nato pa bi lahko spregovorili še o tem, da je dobro, da pomagamo nekemu v stiski, saj nam bo tudi ta z veseljem pomagal. Nikoli ne bomo naredili narobe, če bomo nekemu pomagali, če bi se otroci tega zavedali že od malega, če bi v to verjeli in tako delali, bi lahko svet bil prijaznejši.

10.2 TOM IN JERRY

Vsi dobro poznamo to risanko, mišek Jerry nagaja mucu Tomu, ta pa ga lovi.

Vir: <http://razkrito.net/otrostvo-se-se-spomnite-tom-in-jerryja/>



Slika 4: Tom in Jerry

Ob tej risanki bi se lahko pogovorili o tem, ali otroci razumejo, zakaj Tom preganja miška. Saj mu vendar nenehno nagaja, seveda je Tom jezen in bi rad to početje prekinil, pa mu Jerry vedno zbeži. Z otroki bi si lahko ogledali različne risanke o omenjenih dveh junakih, nato pa bi si izbrali, katero bi radi zaigrali. Razdelili bi se v skupine, kjer bi zaigrali določen konflikt, nato pa bi se pogovorili, kaj je Jerry naredil narobe, da ga je Tom začel loviti.

Po tem bi lahko narisali risbe, kako so oni kaj naredili, da so namenoma nagajali, potem pa so bili okregani. Ugotavljali bi, zakaj to dela Jerry, zakaj pa oni. Mislim, da vse več otrok namerno dela probleme le zato, da bi vzbudili pozornost. Morda bi se tako zavedali, da ni dobro početi lumparij, oziroma bi sebe prepoznali v malem mišku.

10.3 LOLEK IN BOLEK

Lolek in Bolek se odpravita na izlet. Ko prideta do jadrnice, se pojavijo težave že pri vstopu nanjo, saj ima Lolek pretežak nahrbtnik. Ko ga vrže na jadrnico, zadene Boleka in ta pade v morje, za njim tudi Lolek. Ko se pobereta, se mali malo nasmehne, veliki pa ga nažene odvezati vozela, kar mu ponovno ne uspeva. Po še dveh padcih Boleka v morje se končno odpravita. Lolek začne kuhati, postreže, a Bolek ni popolnoma zadovoljen, ker bi rad še. Nažene ga čistiti palubo. Ponovno pride do prepira, ko ga Bolek namaže s črno barvo dimnika, Lolek pa mu to vrne. Na koncu mali spet pristane v morju. Odplava na obalo, kjer deklici pove, kaj se je zgodilo. Bolek pa pluje naprej, a preseneti ga močan veter. Zaleti se v drevo neznanu kje, rešita pa ga ravno mali bratec in njegova prijateljica. Vidno je osramočen, a stvar uspešno rešijo. Na koncu Lolek podari kapitansko kapo deklici, saj je ravno ona rešila jadrnico.

Vir: http://natrznici.si/shop/index.php?cPath=55_63



Slika 5: Lolek in Bolek

V tej risanki dobro vidimo prevlado enega dečka. Eden vedno vse naredi narobe, drugi pa ga za to kaznuje. A zavedati se moramo, da so bile te naloge zanj pretežke. Ugotavljali smo, kako bi lahko lepše sodelovala. Da bi si pomagala, se opravičila in podobno. Lahko bi se lotili izdelave lutk dečkov, nato pa bi odigrali prizore, kako bi lahko večji brat odreagirala, ko je videl, da malemu ne gre. Tako bi se otroci lahko zavedali, da ni nič narobe, če nam nekaj ne gre, vedno lahko prosimo za pomoč. Ko pa vidimo, da smo nekaj naredili narobe, se opravičimo. Ravno tako ne moremo pričakovati, da ima večji vedno prav, na koncu se izkaže, da ni imel prav, saj je tudi njemu jadrnica ušla izpod nadzora.

11. "DOBER" NAČIN BRSKANJA PO INTERNETU

Otroci se kaj hitro naučijo brskati po internetu, saj igrajo razne igrice in gledajo risanke. Poznam veliko predšolskih otrok, ki si znajo vse pripraviti sami, starši so jih naučili, kam morajo klikniti in kaj narediti in že igrajo priljubljeno igrico ali pa gledajo risanko. Pa vse to ni nujno slabo. Računalnik je v današnjem svetu vedno bolj nujen, že v prvih razredih osnovne šole morajo otroci pripravljati razne referate, na internetu dobijo podatke, na računalnik pa je potrebno vpisati besedilo, da ne govorim o tem, koliko je potreben v kasnejšem življenju. Zdi se mi neprimerno, da bi otroka načrtno držali stran od računalnika, saj ga bo resnično veliko potreboval. Lahko pa bi v njem spodbudili željo po branju in pisanju, saj bi ga lahko naučili, da v brskalnik sam vpiše, kaj bi rad gledal. Ko ga nekaj zanima, bi lahko informacijo skupaj z jim izbrskali na internetu ter bi ga spodbujali, da bi se to čim prej sam naučil.

Ko sem to poskušala sama naučiti štiriletnika, se je izkazalo za zelo dobro metodo. Vedno, ko me je kaj vprašal, pa naj bo to o soncu, dinosavrih, jamah, ali pa čemerkoli, kar ga je zanimalo, sva si ogledala na internetu. Kar sem napisala, kar sem kliknila, vse sem mu sproti razlagala. Velikokrat me je vprašal, kako se nekaj napiše, in šel sam brskati v računalnik. Na začetku sem mu besede pisala na listek, kasneje pa sem mu povedala vsako črko posebej. Nato me je klical, naj mu preberem, kaj je našel. Na računalnik sva napisala tudi abecedo, v spletnem

brskalniku sva za vsako črko posebej našla besedo, ki se začne z določeno črko. Ko sva se na primer učila črko A, sva na internetu poiskala, avto, avtobus, ananas ... in vse to natisnila in prilepila na plakat. Moram povedati, da je znal pisati in brati, še preden je šel v šolo. Ko je bil star sedem let, je sam iskal stvari na računalniku in mislim, da se je zelo dobro znašel. Tako pa sem ga lahko tudi spodbudila za igre zunaj. Ko ni vedel, kaj bi počel, sem mu rekla, naj malo pobrska po internetu, kakšne igre se lahko igra zunaj, in on je iskal in dobil veliko idej. Tudi za izdelavo voščilnic sem ga spodbudila in decembra smo pošiljali čudovite voščilnice. Sedaj je star že štirinajst let in v primerjavi s svojimi vrstniki preživi za računalnikom veliko manj časa. Ko so njegovi vrstniki igrali igrice, je on znal izbrskati zanimive stvari, to je bila njegova igra. Računalnik mu je predstavljal vir informacij in ne le zabave. To je bila njegova zabava. Ne bom rekla, da ni igral nobenih igric, seveda je tudi to prišlo na vrsto, a za računalnikom je preživel manj časa, kot njegovi vrstniki, in še danes je tako. Mislim, da je to najprimernejši način.

Tudi v vrtcu bi lahko to počeli. Lansko leto sem v vrtcu predstavljala policijo. Na začetku smo izdelovali plakat, šli smo v računalniško sobo in na spletu izbrskali veliko slik policije. Vse smo natisnili in prilepili na plakat. Na internetu smo tudi našli številko policijske postaje in se tja odpravili. Mislim, da sta računalnik in internet lahko zelo dober medij, le znati ju moramo izkoristiti.

Danes sem slišala zanimiv stavek in kar ne morem mimo njega. Otrok naj bi bil pred televizijo gospodar. Tam sedi in menja programe, si prevrtava risanko in sploh ne ve, da kaj ni po njegovo. To je popolno nasprotje življenja, pa tudi družabnih iger. Bistvo je, da otrok dojame razlike med resničnim in zaigranim. Veliko otrok misli, da je televizija resnična, njeni programi resnični, in tudi njihove igre potekajo tako.

12. RAZISKAVE KAŽEJO

Na spletu lahko zasledimo raznorazne raziskave glede gledanja televizije, koliko in kako jo otroci gledajo.

Raziskava iz Amerike (<http://www.tolovaj.com/vsebina/otroci/otroci-in-televizija-resnica-proti-mitu>):

- 200 tisoč nasilnih dejanj bo do svojega 18. leta na televiziji videl povprečen Američan;
- 40 tisoč reklam vidi otrok v ZDA vsako leto;
- 1023 ur pred televizorjem in 900 ur v šoli preživi vsako leto povprečen otrok v ZDA;
- 90 odstotkov 2-letnikov v ZDA redno gleda televizijo;
- 65 odstotkov ameriških otrok ima televizor tudi v svoji sobi;

- 60 odstotkov ameriških družin ima vsaj med enim obrokom na dan prižgano televizijo;
- 50 odstotkov staršev v ZDA svojim otrokom pri gledanju televizije ne postavlja nobenih omejitev;
- 50 odstotkov gospodinjstev v ZDA ima televizor prižgan v povprečju več kot 12 ur na dan;
- 40 odstotkov 3-mesečnikov v ZDA redno gleda televizijo;
- 14 od 20 najbolj gledanih najstniških serij v letu 2005 je prikazovalo spolne vsebine;
- v kar eni šestini prizorov spolnosti pa so nastopali liki, ki so se komaj spoznali;
- samo 3 odstotki staršev redno nadzirajo, kaj gledajo njihovi otroci.

Tako raziskavo so naredili tudi v Sloveniji, a podajajo le malo rezultatov:

- 75 odstotkov staršev v Sloveniji svojim otrokom ne postavlja nobenih omejitev pri gledanju televizije;
- 30 odstotkov otrok v Sloveniji ima televizor tudi v svoji sobi;
- 20 odstotkov staršev v Sloveniji ima televizor tudi v spalnici.

Številke so resnično zaskrbljujoče. Če govorimo o tem, da naj bi bilo slabo gledati nepojasnjeno nasilje, ni pametno gledati reklam, saj otroci ne dojamejo, da niso resnične, da televizijo gledajo že dvoletniki in celo trimesečni dojenčki. Seveda še ne dojemajo dogajanja, zanima jih svetloba in premikanje podob. Na koncu pa rezultat, da le 3 odstotki staršev redno nadzirajo, kaj gledajo njihovi otroci. To je zelo zaskrbljujoče, saj pomeni, da se starši zelo malo zavedajo, da se je treba tudi televizijo naučiti gledati. Pa tudi, če se zavedajo, se jim morda ne da.

Rada pa bi predstavila še Evropsko raziskavo, s poudarkom na rezultatih slovenskih otrok (<http://www.racunalniske-novice.com/novice/dogodki-in-obvestila/raziskava-vloga-televizije-v-druzinah-z-otroki.html?OLD1a42ed8fd38ef9bc92f9c57af62bacbe>):

- Velika večina (83%) staršev, zajetih v raziskavi, ocenjuje televizijske programe, ki jih gledajo njihovi otroci. Vključenost staršev v gledanje televizije dobro prikazuje dejstvo, da so trije od štirih staršev v Evropi (74%) vključeni v proces odločanja. V Sloveniji se 37% staršev posvetuje z otroki o tem, kaj bodo gledali na televiziji, v 28% pa otroci o tem odločajo sami.
- 15% slovenskih otrok gleda televizijo več kot tri ure na dan. V Sloveniji je 9% otrok, mlajših od štirih let, katerim starši televizije ne dovolijo gledati.
- Velika večina (85%) staršev z otroki, starimi do 18 let, meni, da ima gledanje televizije pozitiven učinek. Daleč najbolj pogosto omenjan pozitiven učinek je izobraževalni, kot sta izboljšanje otrokovega splošnega znanja (68%) ali boljše razumevanje jezikov (48%). Odstotek staršev, ki meni, da ima gledanje televizije na otroka negativen vpliv je mnogo nižji, in sicer 54%. Toda, skoraj eden od štirih staršev (23%) verjame, da so otroci zaradi televizije agresivni, eden od petih (19%) meni, da televizija pri otrocih zbuja strah. Pri nas je

največ, 57%, takih staršev, ki menijo, da gledanje televizije nima negativnih učinkov na otroke, 56% pa je takih, ki menijo, da izboljšuje njihovo znanje tujih jezikov.

- V povprečju je 41% otrok dovoljeno, da imajo v svoji spalnici televizijo, v Sloveniji 43%.

Zveza prijateljev mladine Slovenije je leta 1998 opravila obsežno in pri nas prvič tako široko zastavljeno raziskavo o medijskih navadah slovenskih osnovnošolcev, ki je na reprezentativnem vzorcu anketirala kar 9752 učencev iz vseh slovenskih osnovnih šol. Raziskava - med drugim - ugotavlja, da (Povzeto po: <http://lifestyle.ena.com/Zdravje/Zdravo-zivljenje/Televizija-in-njen-vpliv-na-zdravje-otrok.html>):

- Je gledanje televizije za večino slovenskih otrok najpogostejša oblika preživljanja prostega časa.
- Televizijo redno gleda 34% otrok, in to od 20 do 26 ur na teden, odvisno od starosti, dneva, letnega časa; skupno otroci pred televizijo preždiijo več časa kot v šoli.
- Več kot polovica vprašanih med tednom gleda televizijo do devete ure zvečer.
- V večini slovenskih domov televizija »kraljuje« v osrednjem dnevnem prostoru (90%), kar 28% otrok jo ima še v otroški sobi, 21% staršev pa (tretjo) televizijo gleda tudi v spalnici.
- Je 41% slovenskih otrok že posnemalo televizijske junake.
- 37% otrok meni, da televizija vpliva na njihovo mišljenje.
- Kar 80% slovenskih staršev otrokom ne postavlja pravil ali omejitev o tem, katere oddaje smejo gledati in katerih ne.
- Samo 3% staršev redno nadzirajo izbor televizijskih vsebin, ki jih gledajo njihovi otroci, majhen vpliv (1%) imajo tudi učitelji, najpogosteje pa osnovnošolci upoštevajo nasvete prijateljev.
- O tem, kdaj bodo kaj skupaj gledali, se s starši pogovarja 31 % otrok.
- Slovenski otroci največkrat gledajo televizijo sami, s starostjo se ta odstotek še povečuje.
- Je delež fantov, ki gledajo televizijo, dvakrat večji od deleža deklet.
- Televizijske like posnema več fantov kot deklet, in to najpogosteje med sedmim in enajstim letom.- Slovenski osnovnošolci najraje spremljajo program komercialnih televizijskih postaj: najpriljubljenejši sta POP TV (58%) in Kanal A (45%), sledijo tuje postaje (24%), Cartoon Network (12 %), šele na petem mestu je nacionalni program slovenske televizije TV Slovenija 1 (9%). S starostjo se ta trend še krepi.
- So izidi so primerljivi z izidi sorodnih anket, opravljenih med njihovimi severnoameriškimi in zahodnoevropskimi vrstniki.

Raziskava je vsekakor zaskrbljujoča, so pa rezultati nekoliko neskladni in vprašljivo je, če je dejanski problem tam, kjer si ga vsi predstavljajo. Naj pojasnim. To, da otroci

preživijo pred televizijo več časa, kot v šoli, zagotovo ne drži. Če je rezultat, da gledajo televizijo od 20 do 26 ur na teden, to pomeni okoli 3 ure na dan. V šoli pa so več, kot tri ure. Kasnejši rezultat govori o 4 do 5 ur na dan, a to še vedno ni več, kot v šoli. Večina otrok na razredni stopnji obiskuje še podaljšano bivanje in jutranje varstvo, v vrtcu pa so otroci povprečno od 8. do 15. ure, tako da to tudi tukaj ne more držati. V vrtcu pa, kot sem ugotovila v svoji raziskavi, televizije skoraj ne gledajo.

Problem pri televiziji se pojavi zaradi staršev. Kot kažejo rezultati, jih 80% ne postavlja omejitev o tem, kaj njihovi otroci lahko gledajo in česa ne. Tako so le-ti dejansko prepuščeni sami sebi in svojim odločitvam. Na podlagi tega lahko sklepam, da se seveda z otroki o prizorih na televiziji tudi ne pogovarjajo.

Kot sem že omenila, otroci stalno iščejo svoje idole. Na televiziji se junakom po vseh mogočih poteh vedno vse posreči, zato me sploh ne preseneča dejstvo, da je 41% otrok že posnemalo televizijske junake. V rezultatih moje raziskave je ta odstotek celo višji. Res je, da sem delala na manjšem vzorcu, so pa vsi dečki že oponašali junake s televizije, pa tudi nekaj deklic. Strinjam pa se s tem, da oponaša več dečkov kot deklic. S svoje prakse in pogovora z vzgojiteljicami lahko sklepam, da se dečki igrajo bolj nasilne igre. Deklice pa pri igri dostikrat uporabljajo junakinje iz risank, ki niso tako nasilne.

To, da imajo televizije starši in otroci v svojih spalnicah, ni nujno zaskrbljujoče, sploh seveda ne za starše, otroci pa ravno tako lahko gledajo svoje priljubljene oddaje, če bi le starši nad tem imeli nadzor.

Sama sem se z lutko krokarjem Stanetom odpravila v ljubljanski vrtec, kjer sem se pogovarjala z štirinajstimi otroki, in sicer o navadah gledanja televizije. Otroci so bili stari od 5 do 6 let.

Večina otrok mi je povedala, da televizijo najraje gledajo doma, le en deček je rekel, da pri babici, ker več dovoli. Starši jim prižgejo risanke, oni pa gledajo. Program Cartoon Network poznajo vsi otroci, a vsak dan ga lahko gledata le dva. Dečki imajo najraje risanko Ben 10 ali Bakuganski bojevnik, vsi se igrajo igrice, povezane s tema risankama. Vzgojiteljica mi je kasneje povedala, da so v vrtec vsi prinašali vrtavke, ki ravno tako izhajajo iz neke risanke. Deklice pa teh risank ne marajo toliko, le dve deklici se igrata z dečki. Največ deklic je omenilo risanko Winx kot najljubšo.

Deset otrok je povedalo, da pred spanjem gledajo risanke, štirim pa starši berejo pravljice. Dva otroka sta omenila, da najraje igrata nogomet, vsi ostali pa najraje gledajo televizijo ali igrajo računalniške igrice. A krokar Stane tega kar ni mogel verjeti, zato je otroke še malo spraševal. Ko so ugotovili, kaj vse jim je na voljo v prostem času, so si skoraj vsi premislili in povedali, da se najraje igrajo s starši ali prijatelji. Stane je bil zelo začuden, zakaj potem toliko gledajo televizijo. Povedali so, da starši nimajo časa, da bi se z njimi igrali, ker so v službi, nato pa utrujeni. Med

vikendom pa večina gre na izlet. Pri tem nam je malo pomagala vzgojiteljica, saj krokar ni točno vedel, kaj pomeni vikend, pa je učiteljica spomnila otroke, da so mu razložili.

Moram povedati, da raziskava ni popolnoma statistično natančna, a dobila sem podatke, ki sem jih želela. Otroci bi se torej radi igrali s starši, ali pa počeli kaj zabavnega, a le-ti za njih preprosto nimajo časa. Neka deklica mi je celo rekla, da se veliko igrajo v vrtcu, doma pa je čas za počitek. To trditev jih je še nekaj potrdilo. Moram povedati, da so se med seboj kar precej dopolnjevali, a bistvo je krokarju uspelo izvleči.

Vir: Lasten vir



Slika 6: Otroci so krokarja dobro poslušali, ko jih je ta spraševal.

Vir: Lasten vir



Slika 7: Pri vprašanju, kdo vsak dan gleda televizijo, so roko dvignili vsi.

Vir: Lasten vir



Slika 8: Vsak otrok je povedal svojo najljubšo dejavnost.

13. TELEVIZIJA IN VIDEO - ANKETNA RAZISKAVA

Postopek zbiranja podatkov je potekal s pomočjo ankete, ki so jo reševale vzgojiteljice iz dveh ljubljanskih vrtcev. Anketo je reševalo 40 vzgojiteljic iz vrtca Šentvid in iz vrtca Hansa Christiana Andersena. To je potekalo v oktobru 2011.

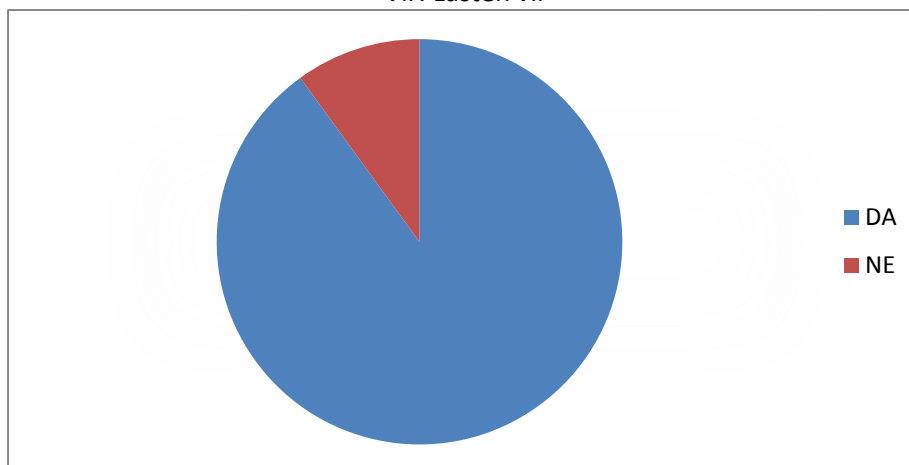
13.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Vedno več otrok večino dneva presedi pred televizijo ali računalnikom, večinoma starši to celo uporabljajo kot »nadomestne varuške« otrokom. V vrtcu pa je stanje nekoliko drugačno: vzgojiteljice se morajo bolj posvetiti temu, kaj gledajo otroci, kot starši. Vrtec ima določila, koliko predstav si ogledajo, pa tudi počnejo popolnoma druge stvari, kot je le gledanje televizije ali igranje igrice na računalniku. Problem je, če si v vrtcu ogledajo predstavo, ki ni primerna starosti otrok. Vzgojiteljice si morajo vse v naprej ogledati, raziskovala pa bom, ali to res storijo. Zanima me, ali uporabijo multimedijske vsebine kot motivacijo za delo pri izpolnjevanju kurikularnih ciljev.

Lutkovne predstave so pri otrocih zelo priljubljene, a jih gledajo veliko manj, kot na primer televizijo. Ravno drugi mediji pa bi otrokom lahko bili motivacija za ustvarjalno delo, še zlasti z lutkami.

Vzgojiteljice sem vprašala, ali v vrtcu gledajo televizijo.

Vir: Lasten vir



Graf 1: Ali v vrtcu gledate televizijo?

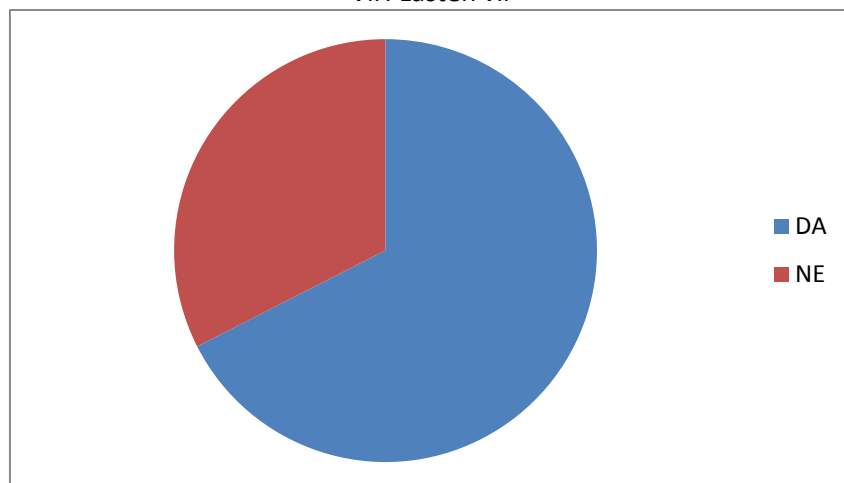
Televizijo v vrtcu uporablja kar 90% vzgojiteljic, to je 36 vprašanih. Glede na to, da je to v veliki večini, me je seveda zanimalo, kaj in koliko gledajo. Tukaj pa se je pokazalo, da so kar skromni. Ogledali so si naslednje risanke:

- Gasilec Samo
- Telebajski
- Vlahec Tomaž
- Dobili smo dojenčka
- Slonček Benjamin
- Navihanci
- Čebelica Maja
- Krtek
- Smrkci
- Trije medvedki
- Sneženi mož
- Pika in Packa
- Mojster Miha
- Tom in Jerry

Samo ena vzgojiteljica je navedla isto risanko in predstavo, in sicer Zlatolaska in trije medvedi, poročala je, da je to risanko predvajala zaradi ogleda predstave.

Na vprašanje, ali si določeno risanko vnaprej ogledajo, pa so vzgojiteljice odgovorile takole:

Vir: Lasten vir

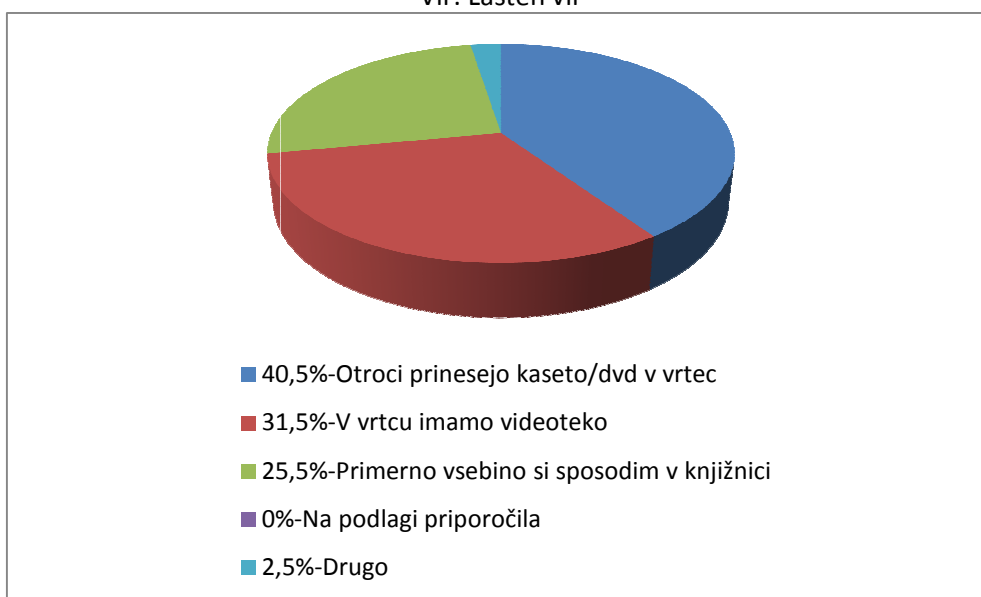


Graf 2: Ali si določeno risanko vnaprej ogledate?

- 67,5% , to je v mojem primeru 27 vzgojiteljic, je povedalo, da si risanke vnaprej ogledajo,
- 32,5%, to je 13 vzgojiteljic, pa je priznalo, da si risank vnaprej ne ogledajo.

Seveda pa me je zanimalo, kako se sploh odločijo za določeno risanko.

Vir: Lasten vir



Graf 3: Na podlagi česa se odločite za določeno risanko?

- 32 vzgojiteljic predvaja določeno risanko zato, ker otroci prinesejo kaseto ali DVD v vrtec;
- 25- vzgojiteljic poroča, da imajo v vrtcu videoteko;
- 20 vzgojiteljic si primerno vsebino sposodi v knjižnici;
- nobena vzgojiteljica risank ne predvaja na podlagi priporočila;

2 vzgojiteljici pa sta izbrali še druge možnosti. Navedli sta:

- da gledajo dokumentarne oddaje ali pa videoposnetke določenih dejavnosti.

- da gledajo določeno stvar na televiziji samo v povezavi s temo ali tematskim sklopom.

Naslednje vprašanje je govorilo o televiziji in dnevnem planu.



Graf 4: Kako televizijo vklopite v dnevni plan?

- Nobena vzgojiteljica nima določenih dni za gledanje televizije;
- 25 vzgojiteljic poroča, da televizijo gledajo ob določenem vremenu;
- nobena vzgojiteljica ne predvaja televizijske oddaje, ko je na sporedu.

15 vzgojiteljic pa se je odločilo za druge možnosti. Navedle so:

- da jo uporabljajo le takrat, ko si jo dajo v načrt, npr. šport, živali ipd;
- gledajo določeno temo ali projekt v skupini;
- samo glede na temo;
- ob določenih temah poišče določene vsebine v knjižnici;
- samo občasno, 3-4 krat letno;
- ko sama načrtujem sama povezujem z vsebino in ciljem;
- ko jo uporabljamo za dopolnitev;
- k neki načrtni temi;
- zaradi določenega projekta;
- da si določeno vsebino ogledamo z namenom in ciljem;
- da otroci nekaj spoznajo, utrdijo znanje;
- če pogledamo svoje postopke;
- včasih med počitnicami.

Na koncu sem vzgojiteljice vprašala še: »KAKO VKLJUČUJETE GLEDALIŠČE IN MULTIMEDIJE V VZGOJNI PROCES?« Odgovarjale so na odprto vprašanje, odgovore sem združila glede na podobnost le-eh in dobila naslednje rezultate:

1. Na podlagi LDN in kurikula.

2. Starejša skupina od 3 leta dalje obisk MGL glede na letni plan. Od 1 leta dalje snemanje s kamero - otroške igre, petje pesmic in ogled posnetkov skupaj z otroci ali s starši kot predstavitev dela. Mali šolarji - iskanje gradiva na internetu (živali, mesta, ekologija, itd.) Tiskanje gradiva in obogatitev. Ogled spletnih strani vrtca (dogodki ipd.). Pogovor o tem, kaj smo doživeli, kje smo bili.
3. Gledališče - kot del jezikovne vzgoje. TV/VIDEO - za enkrat zgolj v razvedrilne namene.
4. Preko računalnika smo poslušali glasbo deževnega gozda in živali, ptic pevk in se o tem pogovarjali, skrbeli smo za ptice in jih hranili, sestavili smo ptičje hišice, navodila smo našli na internetu. Nato smo ptice opazovali. Predstave niso vedno vpete v vzgojni program, ker časovno ne vem, kdaj bo katera na vrsti. Vedno se o predstavah pogovorimo. Starejši otroci pa predstavo podoživijo v pogovoru, pisanju ali pa celo sami otroci igrajo predstavo po svoji želji. Predstave v lutkovnem gledališču (nove predstave) si predhodno ogleda naša predstavica in nam nato posreduje svoje mnenje, na podlagi katerega se odločimo za ogled določene predstave.
5. S posebnim avtobusom (v drugi skupini) si ogledamo predstavo v LGL. Iz njihovega programa si skupaj z vzgojiteljicami izberemo primerne predstave.
6. Gledališče in multimediji so stalno prisotni. Treba jih je vključevati v proces, vendar po strokovnem premisleku. Glede na umetniško vrednost ugotoviti, kaj prinaša to otrokom za širjenje obzorij otroka, in ne brez vnaprejšnje predpriprave izbora.
7. V LDN internet, filmčki, dokumentarci, fotografije, diapozitivi
8. Lutkovne predstave: po vnaprejšnjem dogovoru z gledališči otrokom omogočamo, da se tudi sami igrajo v vrtcu gledališče, priskrbimo lutke in ostale rekvizite
9. Posnamemo svoje nastope in jih pogledamo. Prepoznavamo otroke na posnetkih.
10. Preko računalnika pripravimo glasbeno pravljico v PowerPointu.

14. LUTKE

Z lutkami se otroci srečujejo že zelo zgodaj, če ne prej, pa najverjetneje ob vstopu v vrtec. Ko vzgojiteljica v vrtcu predstavi lutko, ta velikokrat postane močnejša avtoriteta, kot je vzgojiteljica sama. Na začetku pomaga premagovati ločitveni strah, kasneje pa rešuje vsemogoče spore, nesporazume in podobno. Njej otrok lahko zaupa bolj kot vzgojiteljici, skozi lutko lahko simbolično komunicira z okoljem, saj mu je tako najlažje.

Pomembno pa je tudi, da otrokom dopustimo njihovo ustvarjalnost, da tudi sami lahko izdelajo in »oživijo« lutke. Vzgojitelj mora odkrivati otrokove talente in ustvarjalnost, pa otroke socializirati, najboljša motivacija zanje pa je lutka. Lutka ima izjemen didaktičen pomen in tudi vzgojno funkcijo. Otroci verjamejo, da je najbolj pravilno tisto, kar pove lutka. Lutka združuje skoraj vse discipline, pomembne za otrokov razvoj, kot so zaznava, razumevanje, gibanje, govor, sodelovanje z okoljem.

14.1 RAZLIČNE LUTKE

Breda Varl je izdala zanimivo zbirko knjižic *Moje lutke*, kjer lutke razdeli na naslednje skupine:

- lutke na palici,
- lutke na nitkah,
- ročne lutke,
- ploske lutke,
- senčne lutke,
- mimične lutke.

(Citirano: <http://www.os-laporje.si/projekti/Raziskovalne%20naloge/ZOTKS%20-%20Vloga%20lutke%20pri%20otroski%20igri.pdf>)

Sama pa sem dodala še lutke, ki jih v svoji knjigi opisuje E. Majaron, in sicer telesne lutke.

14.2 TELO IN LUTKE

Neke vrste predstavo lahko naredimo že s prsti. Dva prsta se gledata in oponašata v navideznem zrcalu. Otrok tako spoznava simetrijo. Lahko gremo še dalje, na več prstov in nato na cele roke. Prstom lahko dodamo ali narišemo kakšen predmet, kot na primer očala za oči, ali pa oči, nos in usta narišemo, nato pa lahko ponovno vidimo zanimive skupinske ali pa solo nastope. Lutke pa lahko narišemo tudi na kakšen drug del telesa, kot je komolec, koleno, stopala, ali pa celo na trebuh. Vsaka posebej bo zahtevala nove in zanimive gibe, nekateri deli telesa so za risanje lutk in izvajanje igre z njimi še posebno gibalno zahtevne. Namesto risanja lutk na različne dele telesa pa lahko uporabimo tudi masko in jo dajemo na različne dele telesa. V vsakem primeru to zahteva drugačen način gibanja (Povzeto po: E. Majaron: *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*).

Vir: Lasten vir



Slika 9: Lutka, narisana na dlani

14.3 SENČNE LUTKE

Za senčne lutke pa potrebujemo določen izvor svetlobe (sveča, žarnica, grafoskop...) in prosojno tkanino (zavesa, rjuha...), nato pa se predstava lahko prične. Z različnimi deli telesa lahko ustvarjamo nešteto različnih predmetov, živali in podobno. Lahko tudi s celim telesom, pri tem pa otroci ugibajo, kdo je kdo. Za take vrste predstavo lahko tudi izdelamo lutko iz lepenke ali žice, pa tudi iz celofana ali pa jih kar narišemo na folijo. Že za izdelavo teh lutk je potrebna fina motorika, pri izvedbi pa orientacija v prostoru. Pri nastopu take vrste je lahko za ozadje glasba, kar bo naredilo vzdušje izredno prijetno (Povzeto po: E. Majaron: *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*).

14.4 MARIONETE

Marionete so za otroke še posebno zabavna lutkovna tehnika, saj te lutke občutijo kot projekcijo odnosa odraslih do njih. Velikokrat vzgojiteljice dvomijo v to, ali bi otroci sploh zmogli narediti marionete, a izdelava je izredno preprosta. Pri teh lutkah pa velikokrat dosežemo prav to, da se otrok veliko giblje, saj mora lutka skakati iz enega konca na drugega. Prav tako otrok s to lutko začuti pomen težišča v svojem telesu, za animacijo te lutke pa je potrebna fina motorika in tudi koordinacija gibanja celega telesa (Povzeto po: E. Majaron: *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*, 2006).

Vir: Lasten vir



Slika 10: Deček upravlja z marioneto

14.5 MIMIČNA LUTKA

Mimično lutko pa naredimo iz vrečke, nogavice ali česa podobnega. Največkrat premikanje palca predstavlja gibanje lutkine spodnje čeljusti, ostali štirje prsti pa so njen gobec. Taka tehnika zahteva obvladovanje mišic dlani, poleg tega pa se razvija obvladovanje komolca in zapestja v vseh smereh (Povzeto po: E. Majaron: *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*, 2006).

Vir: Lasten vir



Slika 11: Enostavna mimična lutka iz nogavice

14.6 KLASIČNA ROČNA LUTKA

Pri taki lutki je pomembno, da ne sme biti večja od otroške roke, saj je otrok v nasprotnem primeru ne bo mogel dobro obvladovati in v igri z njo ne bo užival. Ta lutka je za animacijo zagotovo najzahtevnejša. Zahtevno je že držanje, saj po

določenem času začenja boleti roka in lutka vedno bolj leze iz vidnega polja. Je pa s to lutko omogočeno veliko stvari, kot so različne vragolije, zasuki, poskoki, ples, prijemanje in podobno. Pomembno pa je tudi, da ta lutka omogoča tudi dotik s prstki, ki gledajo iz lutkine oblekice, ta pa je za otroke izredno pomemben (Povzeto po: E. Majaron: Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk, 2006).

Vir: Lasten vir



Slika 12: S prijetnimi ročnimi lutkami lahko zabavamo tudi najmlajše otroke.

14.7 LUTKA NA PALICI

To je vsak predmet, ki ga natakemo na palico in ga s pomočjo le-te premikamo. Taka lutka je tehnološko zelo preprosta, z njo se enostavno animira (Povzeto po : <http://www.os-laporje.si/projekti/Raziskovalne%20naloge/ZOTKS%20-%20Vloga%20lutke%20pri%20otroski%20igri.pdf>).

Lutko na palici je tudi lahko upravljati, le paziti je treba, da gleda občinstvo in ne zleze iz vidnega polja, saj je ravno tako potrebno držati roko navzgor.

Vir: Lasten vir



Slika 13: Enostavno izdelana lutka na palic

14.8 PLOSKE LUTKE

Ploska lutka je dvodimenzionalna, izredno preprosta za izdelavo. Nima debeline, zato se na odru ne more obračati. Najenostavnejšo plosko lutko si lahko natakemo kar na prst.

(Povzeto po : <http://www.os-laporje.si/projekti/Raziskovalne%20naloge/ZOTKS%20-%20Vloga%20lutke%20pri%20otroski%20igri.pdf>)

Otroci pa jih imajo izredno radi, saj jih zaradi preproste izdelave lahko izdelajo popolnoma sami, so pa tudi dobre za razvijanje fine motorike, saj so majhne. Če jih damo na prst, se otroci tudi s premikanjem prstov lahko urijo v uporabljanju samo enega prsta naenkrat.

Vir: Lasten vir



Slika 14: Lutka za na prst

15. NASTOPANJE

Ko otrok izrazi željo po nastopanju, je zelo pomembno, da to željo podpremo in mu pustimo, da je ustvarjalen. Dobro se moramo zavedati, kako deliti delo, saj se bodo eni otroci sprostili, drugi pa bodo morda želeli vsiljevati svojo voljo celi skupini, zato mora dober vzgojitelj poskrbeti, da se bo tak otrok nekoliko podredil, vsak pa mora najti zadoščenje v svojih prispevkih. Ko pride na vrsto igra, bi otroci morali improvizirati, ne pa se na pamet učiti besedila. Ravno improvizacija jim bo delo z lutkami še približala, radi se bodo igrali, če pa jim vsiljujemo, da se morajo besedilo učiti na pamet, zatiramo njihove ideje in domišljijo.

Gledališče je najbolj svobodna oblika otrokove ustvarjalnosti, ki praktično nima meja in jih ne bi smelo imeti, ravno z učenjem besedila pa vzgojitelji začnejo postavljati meje. V vrtcu je pomembna kreativna gledališka vzgoja, ki pa je za vzgojitelje zelo težka. Otroek se lahko izraža skozi gib, skozi lutko, z mimiko, s pantomimo, pa še mnogo drugega ima na voljo. Kot že prej omenjeno, gledališče nima meja. Kot lahko dosežemo s televizijo, lahko z lutko še toliko prej vse od kreativnega mišljenja,

estetike, kritičnega mišljenja, socializacije, komunikacije, pa do zavedanja samega sebe.

Seveda pa jih je potrebno spodbujati na različne načine, zelo dobra motivacija je seveda obisk gledališča ali pa ogled predstave v vrtcu (Povzeto po: E Majaron: Lutka iz vrtca v šolo, 2002).

Vir: Lasten vir

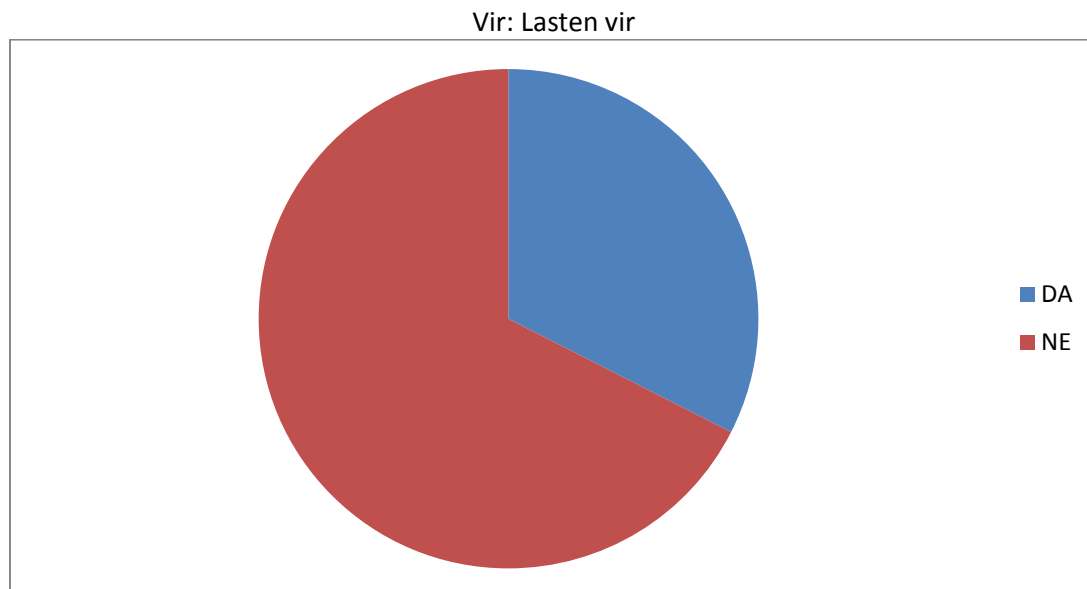


Slika 15: Spoznavanje lutke po ogledu »domače« predstave

V letnem delovnem načrtu imajo vsi vrtci določeno število predstav, tistih, ki naj bi si jih ogledali. Ko sem vzgojiteljicam postavila vprašanje, koliko predstav naj bi si v letu ogledali, se je večina omejila na 3 predstave na leto, nekatere pa so povedale, da si ogledajo 3-6 ali 3-5 predstav. Vprašanje pa je, koliko so te predstave v resnici dobre in če si jih vzgojiteljice vnaprej ogledajo. Pa tudi, če gledališče primerno presodi, za katero starost je določena predstava. V dveh ljubljanskih vrtcih so si v preteklem ogledali naslednje predstave:

- Jelkin čudež (1 – 3 leta)
- Zlatolaska in trije medvedi (2 - 4 leta)
- Ojoj, boli (2 - 4 leta)
- Bobek in barčica (3 – 6 let)
- Sapramiška (4 -6 let)
- Žogica Marogica (4 -6 let)
- Kdo je napravil Vidku srajčico (4 – 6 let)
- Muca Copatarica (3 – 6 let)
- Kljukčev rojstni dan (3 – 6 let)
- Štirje muzikantje (3 – 6 let)
- Peter in volk (2 – 6 let)
- Eko pod smreko (4 – 6 let)
- Čbelica Debelica (4 – 6 let)
- Zvezdica Zaspanka (4 – 6 let)
- Trije pujski (od 4 let)
- Krtek Zlatko ali kakec (4 – 6 let)
- Debela repa (2 – 3 leta)

Vse vzgojiteljice so presodile, da so bile predstave primerne za določeno starost, ki jo je vnaprej določilo gledališče. To je seveda njihovo subjektivno mnenje, a glede na izkušnje in odzive otrok si dovolim to mnenje vzeti za pravilno. Ker pa so to lahko določile šele po ogledu predstave, me je zanimalo, če si le-to ogledajo vnaprej.



Graf 5: Ali si predstavo ogledate vnaprej?

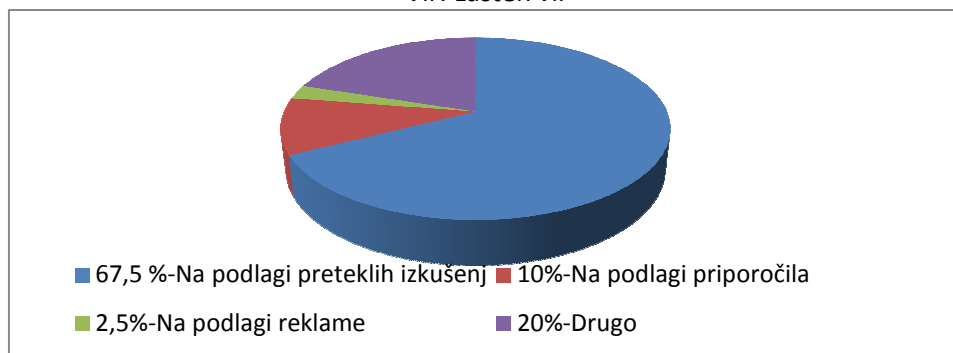
- Trinajst vzgojiteljic, to je 32,5% vprašanih, si predstavo vnaprej ogleda,
- 27 vzgojiteljic, to je 67,5% pa si predstave ne ogleda.

To, da si predstave več kot polovica vzgojiteljic ne ogleda vnaprej, se mi zdi zelo površno. Pogovarjala sem se že z vzgojiteljicami, ki so mi povedale, da so pri svojem delu že zasledile predstavo, ki ni bila primerna. Velikokrat so lahko otroci tisti, ki niso navdušeni nad določeno predstavo, saj se jim lahko zdi preotročja, ali pa je ne razumejo. Tega v mojem primeru sicer ni bilo, saj so vse vzgojiteljice povedale, da je bila predstava primerna starosti, ki jo je določilo gledališče, če pa bi bila raziskava malo bolj obširna, sem prepričana, da bi na tak primer lahko naletela.

Ne morem pa z gotovostjo trditi, saj vzgojiteljice z določeno prakso zagotovo poznajo določena gledališča in lahko vedo, katero pripravlja kvalitetne predstave. Ker se mi zdi to pomembno, sem se odločila vprašati tudi to.

Na podlagi česa se odločite za določenega izvajalca predstave?

Vir: Lasten vir



Graf 6: Na podlagi česa se odločite za določenega izvajalca predstave?

- 27 vzgojiteljic se za izvajalca odloči na podlagi preteklih izkušenj;
- 4 vzgojiteljice na podlagi priporočila;
- ena na podlagi reklame.

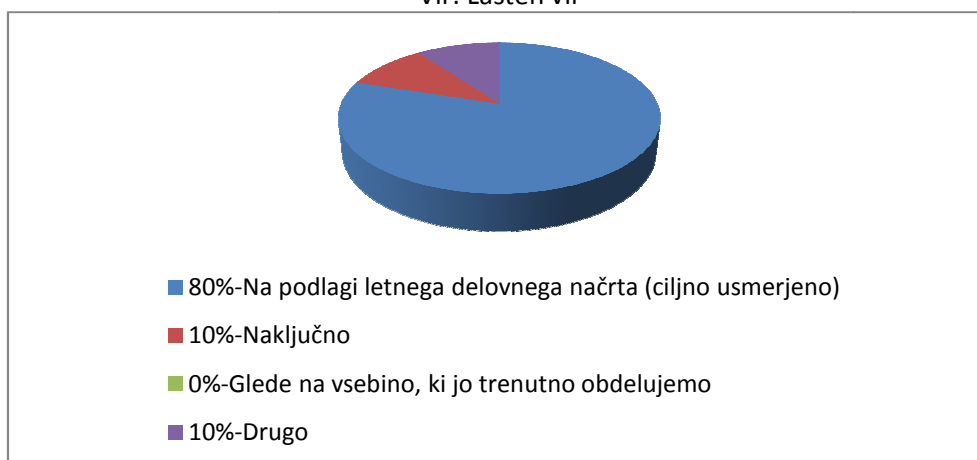
8 pa jih je izbralo druge možnosti. Navedle so:

- da se za izvajalca odločijo na podlagi dejstva, da si že prej slučajno ogledajo različne predstave in potem se za eno odločijo ne glede na izvajalca, ampak zaradi kvalitete predstave;
- nekatere kakovost vnaprej preverijo;
- nekatere berejo forume ali se z drugimi pogovarjajo o določenih izvajalcih;
- nekatere se za izvajalca odločijo zaradi poznanstev.

Torej lahko vidimo, da se največ vzgojiteljic za določeno gledališče odloči ravno na podlagi preteklih izkušenj. To pomeni, da je gledališče zagotovo že vnaprej preverjeno, povedale so mi, da jih še ni razočaralo, zato pa se jim ne zdi potrebno, da bi predstavo vnaprej preverile.

Seveda pa se za določeno predstavo še vedno morajo odločiti, zato sem jih vprašala, kako se odločijo za to.

Vir: Lasten vir



Graf 7: Na podlagi česa se odločite za določeno predstavo?

- 32 vzgojiteljic se odloči na podlagi letnega delovnega načrta;
- 4 vzgojiteljice naključno;

4 pa so se odločile za druge možnosti, in sicer so navedle:

- da se odločijo glede na primernost določene predstave glede na starost;
- ali pa glede na priporočila sodelavke;
- ena pa navaja priporočila, ki jih zasledi na medmrežju.

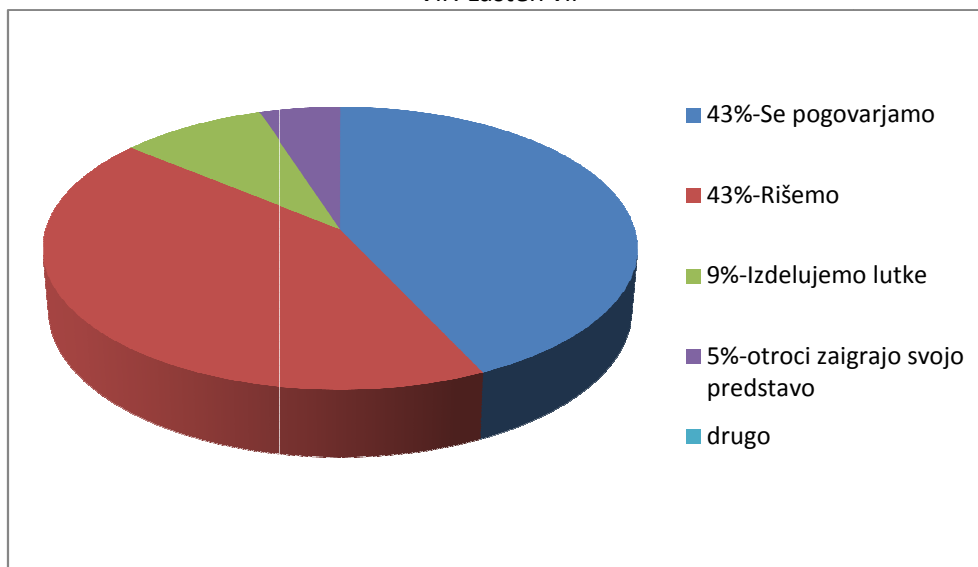
Dobra predstava v otroku sproži vsa mogoča čustva, pa seveda tudi ustvarjalnost. Če obišejo gledališče, se lahko potem laže vživijo tudi v to, da se igrajo gledališče. Pripravijo prostor, vstopnice, dvorano z zastorom, ali pa le improviziran oder. Morda lahko tiste, ki ne želijo nastopati, zaposlimo kot prodajalce vstopnic, scenografe, izdelovalce lutk in podobno. Deleži ne bodo povsem enaki, a tudi otroci niso in vsak potrebuje nekaj drugega, pa tudi v življenju ni vedno za vse enako. Če bomo to večkrat počeli, se lahko vsak preizkusi v različnih vlogah (Povzeto po: E. Majaron, 2002).

Mlad človek, ki bo deležen takega kreativnega procesa, bo v življenju znal misliti ustvarjalno, poln bo asociacij, domislic, dojel bo povezave in pomenske sklope v »režiji življenja«, znal bo ceniti delo in ustvarjalnost drugih, znal bo svoje ideje povezati v timsko delo skupine. Želel si bo take kulturne hrane, ki ga bo navdihovala, polnila z energijo, ne pa praznila.

Tak človek težko zraste v konformista, čredarja, človeka po skupni meri. To bo prej osebek, ki se bo veselil družbe vrstnikov zaradi njihovih individualnih razlik, ne zaradi skrivanja v brezosebni množici uniformirancev po mišljenju in oblačenju (E. Majaron, 2002).

Pomembno je, da po ogledu predstave vzgojiteljice uporabijo videno pri nadaljnjem vzgojnem delu, saj bodo tako otroci dobili motivacijo in se bodo lahko bolj posvetili predstavi, lahko pa to tudi združimo s televizijo, si sami naredimo predstavo, si jo ogledamo, posnamemo in ogledamo še na televiziji. Lahko pa si ogledamo risanko, ki je povezana z določeno predstavo, in primerjamo ogled v živo in na televiziji. Vzgojiteljice televizije v povezavi z lutkami ne uporabljajo. Vprašala sem jih, ali in kako uporabijo videno pri nadaljnjem vzgojnem delu.

Vir: Lasten vir



Graf 8: Ali po ogledu uporabite videno pri nadaljnem vzgojnem delu?

Vzgojiteljice so pri tem odgovoru obkroževale več možnih odgovorov.

- 39 vzgojiteljic je poročalo, da se po ogledu predstave pogovarjajo;
- 39 jih je povedalo, da rišejo;
- 8 vzgojiteljic spodbudi otroke, da izdelujejo svoje lutke;
- 4 vzgojiteljice pa poročajo, da otroci zaigrajo svojo predstavo.

Nekoliko me žalosti dejstvo, da po ogledu predstave vzgojiteljice premalo motivirajo otroke k nadaljnemu delu. Verjetno se jim že to, da jih peljejo v gledališče, ali da gledališče pride k njim, dovolj, da se ne rabijo več veliko ukvarjati s tem. Po drugi strani pa razmišljam tudi v tej smeri, da vzgojiteljica ne more sama odločati, kdaj in kako si bodo predstavo ogledali, morda to ne spada v njen letni načrt, zato izdelovanje lutk ali igranje predstave izvaja ob drugi priložnosti. Zagotovo takrat, ko pripravljajo nastop za starše. Večini vzgojiteljic se to zdi kar zahtevna naloga, zato se tega tudi ne lotijo. Pa tudi otroci niso vedno navdušeni, ko jim vsiljujejo učenje besedila, točno določajo, kam se mora kdo postaviti, določijo vloge in ne pustijo domišljiji proste poti. Vse to pa mora izgledati veliko bolj preprosto, otroci bi morali izdelati lutke po želji, oziroma jih bi morala vzgojiteljica motivirati, da bi izdelali lutke določene teme. Nato pa bi izdelali tudi sceno in se igrali.

V vrtcu sem tudi sama zaigrala v predstavi. S soigralko sva se z vzgojiteljico predhodno dogovorili, kako bi lahko predstavo vključila v mesečni načrt. Otroci so se pogovarjali o imetju, o lastnini, kraji, lopovih in tako naprej. S sošolko sva odigrali predstavo, v kateri sta nastopala dva otroka, Jaka in Manca, ki se odpravita v gozd nabirat gobe. Že pred tem pride do težave, saj Jaka zamuja. Po kratkem času nabiranja gob postane Jaki dolgčas. Manca zaide malo globlje v gozd, on pa začne brskati po njeni torbi, izbrska žogo in se začne igrati z njo. Meče jo visoko v zrak, zato jo izgubi. Ko se Manca vrne, je zelo užaljena in razočarana, zato ježno odvihra

domov. Jaka po dolgem iskanju najde žogo, odnese jo Manci in se ji opraviči, ker ni pazil na sposojeno stvar in ker jo vzel kar brez dovoljenja. In ponovno sta prijatelja.

Zgodba vsebuje konflikt in rešitev le-tega, kar jo naredi zanimivo. Je pa tudi poučna in ima nauk, otrokom namreč prikaže, da ni prav, da vzamejo tujo stvar, saj se ji lahko kaj zgodi, sploh pa ni prav, da jo vzamejo, ne da prej vprašali.

Otroci so se po predstavi pogovarjali o jemanju igrač, saj so v tej skupini imeli veliko problemov s tem. Nato so se razdelili v skupine, izdelali svoje lutke in zaigrali svoje predstave. Izdelali so lahko, kar so želeli. Ker so videli to predstavo, jih je največ izdelalo ravno dva človeka in žogo, bil je podoben konflikt in rešitev. Pokazalo se je malo več agresivnosti, saj je večina dečkov zaigrala pretep, deklice pa kreganje. A na koncu so se vsi lepo opravičili.

To se mi zdi lep primer za učenje otrok spoštovanja do tujih stvari in imetja, pa tudi reševanja konfliktov. Vsakič, ko je prišlo do pretepa na odru, je vzgojiteljica vprašala, če je to primeren način reševanja problemov in kako bi lahko to rešili drugače.

Kot sem že omenila, ni primerno, da otroke omejujemo z besedilom, ampak je boljše, da izhajamo iz neke zunanje spodbude, iz nekega problema, dogodka, ki otroke spodbudi h gledališki igri. Lahko se dogovorimo za osnovno zgodbo, ki ji je med igranjem potrebno slediti, vse ostalo bi morala biti improvizacija.

Številni otroci si ne upajo veliko govoriti ali pa nastopati, veliko pa je tudi takih, ki to radi počnejo. Tisti, ki si ne upajo, bodo z lutko dobili več samozavesti in bo to lutka opravila namesto njih, tisti pa, ki se preveč izpostavljajo, jih bo lutka nekoliko ustavila. Torej, plašen otrok si bo z lutko upal komunicirati, ker je ta zanj »ščit«, egocentričen pa bo svoj ego moral podrediti lutki, če bo želel skozi lutko vzpostaviti odnos z drugimi.

Moramo pa biti pazljivi že vse od začetka, da otroku ne vsiljujemo, kako naj izdelava lutko, saj so lutke za otroke zelo privlačne, pa ne gre le za estetsko dodelane lutke, ampak za vse možne tipe in izvedenke. Vsak predmet lahko oživi. Otroku lahko iz popolnoma nezanimivega predmeta naredi lutko in jo oživi. Zato lahko pustimo pri izdelavi lutk prosto pot. (Povzeto po: E. Majaron, *Otrok v svetu plesa, glasbe in lutk*).

Profesionalnih igranih predstav v vrtcih, kjer sem izvajala anketo, niso gledali. Igrane predstave izvajajo sami, ali pa jim igrajo vzgojiteljice in/ali starši.

16. LUTKE IN KURIKULUM

Lutke otrokom nudijo široke možnosti za doseganje naslednjih vzgojno-izobraževalnih ciljev (E. Majaron, 2006):

- spodbujanje kreativnega izražanja,
- stimuliranje in povečanje domišljije,
- razvijanje spontanega besednega izražanja,
- izboljšanje govora in izgovarjave,
- razvijanje spretnosti pisanja in gladkega branja,
- pridobivanje občutka za vrednotenje literature,
- medsebojno usklajevanje in razvijanje občutka za čas in prostor,
- spodbujanje otrokovega občutka lastne vrednosti,
- razvijanje samozaupanja in doseganje osebnega zadovoljstva,
- spoštovanje strahov, agresije in frustracij na sprejemljiv način,
- razvijanje socialno-interakcijskih spretnosti,
- pridobivanje sposobnosti za reševanje problemov,
- izboljšanje fine motorike,
- opazovanje sveta z vsemi čutili, zapomniti si opazovano, nato pa ga obdelati in oživeti z lutkami,
- vrednotenje dela.

Delo z lutkami omogoča učencem doseči vse zgoraj navedene cilje, ki so del sodobnega učnega načrta. Otroci sodelujejo v procesu in korak za korakom stopajo proti cilju: ustvarjajo lastno lutko, oblikujejo zgodbo, scenarij, se dogovarjajo in odločajo, kako in kdaj bo kakšen lik nastopal, rešujejo probleme in pripravijo prizor oziroma predstavo. Uspeh celotnega procesa je končni prizor, ki ga otroci običajno pripravijo po skupinah. Tega pa ne ocenjujemo po estetiki izdelanosti lutk in do potankosti izdelani predstavi, temveč se učitelj/vzgojitelj sprašuje po popolnoma drugih dosežkih (E. Majaron, 2006):

- kako so otroci med seboj sodelovali,
- kakšna je bila komunikacija,
- kako so reševali zastavljeni tematski problem,
- kako jim je uspelo doseči soglasje v skupini,
- kakšen je bil čustveni odziv posameznikov,
- kako so se posamezniki vključili v delo - zlasti socialno izključeni otroci,
- kako so oblikovali zgodbo z lutkami,
- ali so sodelovali vsi (koliko, je seveda odvisno od individualnih sposobnosti),
- ali je oživela lutka vsakega otroka.

Pomembno je, da otroke naučimo medsebojnega sodelovanja, pa tudi, da se vsak trudi povedati svoje mnenje, seveda na primeren način. Vedno v življenju mu bo to prišlo prav, že v šoli, pa tudi kasneje kot odraslemu zaposlenemu človeku. Vedno je potrebno sodelovanje z ljudmi, pa tudi mnenje vsakega posameznika je slišano, če se ga le-ta dovoli izpostaviti in povedati na pravi način. Nihče ne bo slišal tihega, boječega človeka, takega, ki je verjetno že v vrtcu socialno izključen, medtem ko bo tistega, ki se bo na ves glas drl povsod naokoli in vsiljeval svoj mnenje, večina želela preslišati. Diplomacija, če se lahko tako izrazim, je tako pomembna že v vrtcu.

Dostikrat pa otroci tistih, ki se na ves glas derejo, ne marajo preveč, prej ali slej jih izključijo in velikokrat se zgodi, da si tak človek kot odrasel ne upa več povedati svojega mnenja. Zato mora biti vzgojitelj pozoren, da pri pripravi igre sodelujejo vsi otroci, kolikor so seveda sposobni in kako se kot posamezniki vključujejo v delo.

Pomembno pa je tudi, kako oblikujejo zgodbo z lutkami, saj je to nekaj, za kar res potrebujemo dobro sodelovanje in pa tudi bogato besedišče in timsko delo.

Proces je pomembnejši od končnega izdelka oziroma prizora. Otrok, kot že tolikokrat povedano, ne smemo omejevati z učenjem besedila na pamet, ampak moramo pustiti, da improvizirajo, ali pa si zgodbo kar izmislijo ali priredijo določeno napisano zgodbo.

Moramo pa se zavedati, da je potrebno jasno zastaviti načrt za delo, odvisno od tega, katere cilje želimo izpolniti. Cilji in povezave z učnim načrtom so lahko različni (povzeto po: E. Majaron, *Otrok v svetu plesa, glasbe in lutk*, 2006).

- Poustvarjanje zgodbe iz literature - za razumevanje zgodbe, oseb, teme.
- Ustvariti novo zgodbo, ki se tematsko veže na otrokove izkušnje ali domišljijo.
- Razložiti vsebino iz različnih predmetnih in socialnih področij - matematika, ekologija, zgodovina, značilnosti kraja, posebnosti v naravi, droge, alkohol...
- Sporočiti čustva, socialne interakcije, dati otrokom možnost spregovoriti skozi svoj drugi jaz - lutko.

Seveda ciljev med seboj ne moremo popolnoma ločiti, saj z lutko vplivamo na več nivojev otrokovega razvoja. Lahko pa postavimo določene prioritete, na katere smo še posebej pozorni, s tem pa nenamerno izpolnujemo tudi druge cilje.

Vsi cilji so po svoje pomembni in vsaka vzgojiteljica mora glede na določen cilj načrtovati, kako bo izvedla določeno dejavnost z lutkami. Če na primer izpostavim prvi cilj, poustvarjanje zgodbe iz literature - za razumevanje zgodbe, oseb, teme; bi k razlagi tega cilja dodala, da vzgojiteljica izhaja iz določene knjige, prebere pravljico ali zgodbo, nato pa se igrajo gledališče. Lahko razpravljajo o vsaki osebi posebej, kakšna je bila, kakšen glas bi lahko imela, kako bi bila oblečena, ali je prijazna, hudobna, vesela, nesrečna, zaljubljena. Seveda bi jo tudi izdelali, glede na to bi ji dali določen izraz na obraz. Pogovarjali bi se o temi iz zgodbe in na splošno o besedilu, da bi videla, če so ga razumeli. Nato bi zaigrali predstavo. To bi lahko tudi posneli, se kasneje gledali in se več naučili.

Naslednji cilj: ustvariti novo zgodbo, ki se tematsko veže na otrokove izkušnje ali domišljijo. Torej, otroci poznajo določeno zgodbo, nato pa bi lahko, kot prej, spet malo govorili o zgodbi, nakar bi se odločili, kako bi lahko to zgodbo spremenili, morda njen konec, ponovno pa bi morala biti vzgojiteljica pozorna na vse prej omenjene stvari, kot so sodelovanje, komunikacija, vloži posameznikov v skupini in tako naprej. Verjetno bi morala biti pozorna tudi na delitev otrok po skupinah, saj se otroci

obnašajo drugače, če imajo ob sebi svoje najboljše prijatelje, ali pa le »kolege« iz skupine. Na ta način bi lahko spodbudila nova prijateljstva, saj otroci včasih nekaterih vrstnikov sploh ne opazijo, dokler ni priložnosti za igro, morala pa bi vseeno paziti, da ne bi v skupino z na primer tremi zelo glasnimi otroki dala nekega tihega in boječega otroka, saj se bo najverjetneje počutil umaknjena in ne bo nič govoril.

Tretji cilj: razložiti vsebino iz različnih predmetnih in socialnih področij - matematika, ekologija, zgodovina, značilnosti kraja, posebnosti v naravi, droge, alkohol..., pa je lahko zelo primeren način učenja otrok o pomembnih temah, o katerih velikokrat ne vemo, kako spregovoriti. Če je pri otroku doma odvisnost ali nasilje, otrok tega ne razume dobro, morda mu to starši poskušajo zakriti, a otrok vse dojema in čuti, ve, da je nekaj narobe, če pa bi mu razložili o odvisnostih ali nasilju, bi morda potem to bolje razumel.

Lahko pa se dotaknemo tudi drugih področij, ki so za otroka sicer malo manj zanimiva, na primer spoznavanje pisateljev, krajev, ali pa ekologije, torej stvari, ki jih lahko naredimo dolgočasne, po drugi strani pa lahko tudi zelo zanimive. To so stvari, kjer govorimo o odraslih (pesniki, pisatelji) z zanimivimi življenjskimi zgodbami, ali pa govorimo o določenih krajih. Vse to je, kot sem omenila, lahko zelo dolgočasno. Vse pa je odvisno od naše prezentacije. Če bomo o nekem pisatelju ali kraju le monotono razlagali, to otrok zagotovo ne bo pritegnilo. Če pa si bomo določen kraj ogledali po televiziji, na računalniku poiskali slike, jih natisnili in naredili plakate, bo to veliko bolj zabavno in zanimivo. Če k tem stvarim pristopimo z lutkami, pa so lahko še toliko bolj zanimive. Vse je v načinu prezentacije.

In še zadnji omenjeni cilj: sporočiti čustva, socialne interakcije, dati otrokom možnost spregovoriti skozi svoj drugi jaz - lutko. Otroci si dostikrat ne upajo, ali pa ne zmorejo/znajo govoriti o svojih čustvih. Če se jim dogaja krivica, ali pa trpijo v določenih odnosih, so morebiti zapostavljeni, bodo to najlažje prikazali z lutko. To bi lahko bilo nekaj podobnega, kot govorica skozi otroško risbo. Dober vzgojitelj lahko skozi predstavo razbere, kaj se dogaja v otrokovi notranjosti, in mu lahko pomaga. Seveda ga mora za to tudi primerno motivirati, oziroma primerno zastaviti nalogo. Kot sem že večkrat omenila, otrok veliko bolj zaupa lutki, kot odraslemu človeku.

V vrtcu sem spoznala deklico, ki je bila vedno nekoliko odmaknjena, ko je zaigrala v igrici, je prikazala, da so njene igrače slabše, saj niso tiste blagovne znamke, kot jih imajo druge deklice. Ko sem to izvedela, sem njeni igrački dala še poseben pomen, saj se mi zdi zelo pomembno, da se otroci ne norčujejo iz socialno šibkejših otrok. Družina te deklice je bila zelo revna, zato ji nisi mogli privoščiti take igrače, kupili so ji ponaredek. To je bil konjiček. Vsi konjički drugih deklic so bili narejeni iz posebnega, mehkega materiala in imeli so zelo svetleče grive. Konjiček te deklice pa je bil trd, griva je bila enobarvna. Povedala sem jim, da se mi zdi še posebej zanimiv, saj je verjetno bolj močan, nato pa sva mu z deklico dodali pramen, da je imel tudi on bolj zanimivo grivo. Ker sem dala tej igrači toliko pozornosti in odobravanja, so tudi druge

deklice začele gledati nanjo drugače. Tega ne bi nikoli izvedela, če se ne bi odločila za igranje predstave. Pogovarjali smo se o konfliktih, o igranju, o prijateljih. Nato so otroci zaigrali igro s svojimi najljubšimi prijatelji, ali pa svojo najljubšo igro in v vsako predstavo je bil vključen konflikt. Skoraj vsi dečki so se prepirali in pretepali, deklice so se morda malo manj, vse je bila bolj ali manj igra. Ta deklica pa je uprizorila igro, v kateri so jo druge deklice odrinile stran zaradi prej omenjenega konjička. Do tega je vodila kar dolga pot, saj so otroci najprej narisali risbe, se razdelili v skupine in nato improvizirali. Ta pokazatelj konflikta je bil zgolj slučajen, saj je deklica, ki so jo odrivali, oziroma njena lutka drugi lutki rekla, da se ne sme igrati z njo, ker nima dobre igrače. Sama sem se nato s to deklico pogovorila, saj sem mislila, da ona ne pusti, da bi se skupaj igrali. Nato sem razbrala, da se vse to dogaja njej. Torej, res dolga pot do tega, a tej deklici sem pomagala pri tem, da je bila sprejeta v skupino. Vzgojiteljice se morajo navaditi, da prepoznajo znake stiske vsakega otroka in da mu znajo pomagati. Sama sem na začetku mislila, da je ta deklica nestrpna do manj popularnih igrač, ko pa sem problem izpostavila, sem po pogovoru ugotovila, da ni tako.

17. MOJE MNENJE O CELOTNI RAZISKAVI

Z anketo in ostalimi raziskavami sem ugotovila, da se televizija v vrtcu skoraj ne uporablja, lutke pa se, a vsaj po mojem mnenju kar premalo. Glede na to, da je naloga vzgojiteljev tudi (in predvsem) vzgajanje, bi lahko delale več na tem, da bi v letni delovni načrt vključile tudi medijsko vzgojo. Seveda bi morali začeti že pri izobraževanju vzgojiteljic, torej na srednji vzgojiteljski šoli, predvsem pa na pedagoški fakulteti. Vsesplošno mnenje je, da je televizija slaba, da otrokom škoduje in zato se je vzgojiteljice izogibajo. Če pa bi bile glede tega malo bolj ozaveščene in izobražene, sem prepričana, da bi se medijskega vzgajanja lotile z vso vnemo. Glede tega bi se morali obvezno ozavestiti tudi starši.

Najprej bi izpostavila ravno vsesplošen odpor do televizije. Ker je znano, da je tako zelo škodljiva, bi bili starši zagotovo nasprotniki tega, da bi v vrtcu veliko gledali TV programe. Naj pojasnim, da s tem 'veliko' ne mislim cele dneve, ampak da bi ga smotrno vključili na primer v tedenski načrt. Da bi ga vključili v projekte in podobno. Sama bi k tej situaciji pristopila tako, da bi v dnevni red roditeljskega sestanka vključila kratko predavanje o tem, kako televizija vpliva na otroke, kako lahko vzgajamo »kritične gledalce«, kako lahko televizija pripomore na različnih področjih otrokovega razvoja in pri spoznavanju različnih stvari. Če bi to tematiko dobro obrazložila in bi tudi predstavila določene rezultate, dosežene s pomočjo vključevanja televizije, sem prepričana, da bi to dobro sprejeli. S tem, ko bi izobraževala starše, bi lahko dosegla tudi to, da bi oni znali »rokovati« s televizijskim sprejemnikom in načinom gledanja pri otrocih. Lahko bi se posvetili temu, da bi tudi sami svoje otroke vzgajali v kritične gledalce. Pomembno je, da se starši zavedajo, kako pomembno je

gledanje z otrokom, razlaga in komentiranje programa, prav tako tudi pogovor o tem, kar so gledali skupaj.

Rada pa bi tudi poudarila, da sem bila nemalo začudena, če ne celo razočarana, kako malo vzgojiteljic se po ogledu predstave loti izdelovanja lutk z otroki. Kot sem že omenjala, ni potrebno, da so lutke vrhunsko izdelane, za izdelavo ne potrebujemo posebnega in dragega materiala. Lahko so zelo preproste in vendar učinkovite.

Mislím, da se vzgojiteljice nekoliko bojijo, da jim bo to vzelo preveč časa, ali pa morda, da bo to zelo zahtevno delo. Glede predstav, ki naj bi jih otroci igrali, pa morda niso dovolj ozaveščene, če se lahko tako izrazim. Že ko se pripravljajo na nastop za starše, jim to vzame veliko časa, verjetno pa si mislijo, da mora biti vsaka predstava popolnoma dodelana, da ne omenjam učenja besedila na pamet, kar je popoln nesmisel. Če bi se vzgojiteljice malo bolj izobrazile, ali seznanile z dejstvi, ki sem jih navajala v prejšnjih poglavjih (glede učenja besedila na pamet, o edini pomembni stvari pri predstavi - konfliktu in podobno), bi se tega verjetno lotile z veliko večjo vnemo in zagnanostjo.

Prav tako pa sem bila zelo razočarana, da vzgojiteljice nikakor ne povezujejo lutk in televizije. Le v eni anketi sem dobila odgovor, da je vzgojiteljica predvajala otrokom risanko z istim naslovom, kot je bila lutkovna predstava, ki so si jo šli ogledat, drugače pa tega nikakor ne povezujejo. Kot sem nakazala s svojimi primeri, mislim, da bi bilo to zelo pozitivno in bi se dalo na tem področju še veliko narediti.

ZAKLJUČEK

Večina otrok gleda televizijo skoraj vsak dan, in sicer doma. Tam je ta medij njihova varuška in zabava. Gledajo jo večinoma sami, sami tudi izbirajo programe in se odločajo o gledanju določene oddaje.

Premalo je govora o tem, da ima televizija lahko tudi dober vpliv na otroke, da jih lahko na določen način izobražuje. Prav tako pa nihče ne govori o tem, kako naj bi delali, da bi otroci postali kritični gledalci in bi znali ločevati med realnostjo in izmišljenim na televiziji.

Vzgojiteljice se že v fazi izobraževanja premalo izobražujemo v tej smeri, večina jih le sledi temu, kar predavajo, ne lotijo pa se same uvajanja takšnih vrst novitet v vrtcu.

Nekoliko premalo so v uporabi tudi lutke. Razumem, da si ne morejo ogledati veliko predstav, v katerih igrajo poklicni (ali amaterski) igralci, saj imajo omejena sredstva oziroma jih starši morda ne bi zmogli plačevati. Lahko pa bi sami delali veliko več lutk, predstav in podobno. Lahko bi sami izdelali svojo risanko, vse od scene, lutk, do snemanja in na koncu ogleda.

Povezovanja med lutkami in televizijo pa sploh nisem zaznala, v vrtcu tega ne počnejo. Ko sem vzgojiteljice o tem malo povprašala, so povedale, da o tem niso še nikoli razmišljale in da to enostavno ni praksa v vrtcu.

Prišla sem do številnih ugotovitev, kako bi lahko to počeli, vse od igranja predstav, do gledanja televizije, izvajanja projektov in povezovanja vseh navedenih elementov med seboj. Prepričana sem, da bom sama kot vzgojiteljica veliko delala na tem, da svoje ugotovitve uporabim pri vzgojnem delu v vrtcu.

LITERATURA IN VIRI

1. Bogdana Borota, Vesna Geršak, Helena Korošec, Edi Majaron (2006). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta.
2. Helena Korošec, Edi Majaron (2002). *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
3. Karmen Erjavec, Zala Volčič (1999). *Odraščanje z mediji*. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
4. Katja Boh, Blaž Mesec (1970). *Otroci in televizija*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
5. Kavkler, A., Strmšek, T. (1997): Vloga lutke pri otroški igri. Najdeno 3. sep. 2011 na spletnem naslovu <http://www.os-laporje.si/projekti/Raziskovalne%20naloge/ZOTKS%20-%20Vloga%20lutke%20pri%20otroski%20igri.pdf>
6. Manca Košir, Rajko Ranfl (1996). *Vzgoja za medije*. Ljubljana: DZS.
7. Pavel Ričan, Drahomira Pithartova, Franjo Frančič, Frieder Stöckle, Doris Jannausch, Mira Dobravec, Jože Rode (1999). *Krotimo televizijo*. Celje: Mohorjeva družba.
8. Poglajen, G. (2010). Otroci in televizija. Najdeno 20. okt. 2011 na spletnem naslovu <http://goranpoglajen.blogspot.com/2010/12/otroci-in-televizija.html>.
9. Raziskava: Vloga televizije v družinah z otroki. Najdeno 2. nov. 2011 na spletnem naslovu <http://www.racunalniske-novice.com/novice/dogodki-in-obvestila/raziskava-vloga-televizije-v-druzinah-z-otroki.html?OLD1a42ed8fd38ef9bc92f9c57af62bacbe>
10. Televizija in njen vpliv na zdravje otrok (2010). Najdeno 12. sep. 2011 na spletnem naslovu <http://lifestyle.ena.com/Zdravje/Zdravo-zivljenje/Televizija-in-njen-vpliv-na-zdravje-otrok.html>.
11. Zavod Tolovaj (2008). Otroci in televizija: resnica proti mitu. Najdeno 15. okt. 2011 na spletnem naslovu <http://www.tolovaj.com/vsebina/otroci/otroci-in-televizija-resnica-proti-mitu>.